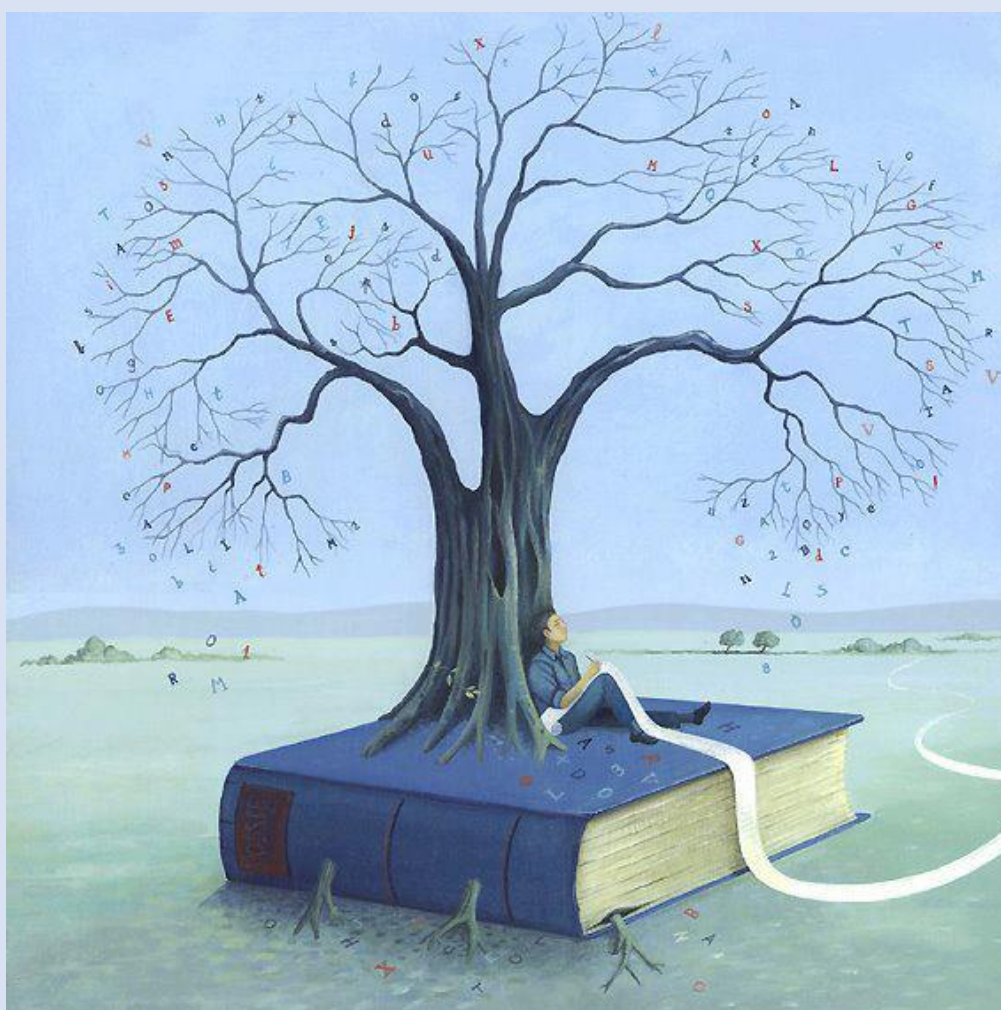

Πρότυπο Γενικό Λύκειο Ευαγγελικής Σχολής Σμύρνης

**«Η Ποίηση
στην Νεοελληνική και στην Αγγλική Λογοτεχνία....»**

**Μια διαθεματική προσέγγιση της Λογοτεχνίας και των
Αγγλικών μέσα από επιλεγμένα ποιήματα της
νεοελληνικής και της αγγλικής λογοτεχνίας**

Γεώργιος Θώδης, φιλόλογος (ΠΕ02)

Ειρήνη Αρναούτη, καθηγήτρια Αγγλικών (ΠΕ06)

Νέα Σμύρνη 2020

**«Η Ποίηση
στην Νεοελληνική και στην Αγγλική Λογοτεχνία....»
Μια διαθεματική προσέγγιση της Λογοτεχνίας και των
Αγγλικών μέσα από επιλεγμένα ποιήματα της
νεοελληνικής και της αγγλικής λογοτεχνίας**

«Η Ποίηση στην Νεοελληνική και στην Αγγλική Λογοτεχνία...»
Μια διαθεματική προσέγγιση της Λογοτεχνίας και των Αγγλικών μέσα από επιλεγμένα ποιήματα της νεοελληνικής και της αγγλικής λογοτεχνίας

**Πρότυπο Γενικό Λύκειο
Ευαγγελικής Σχολής Σμύρνης**

Όνοματεπώνυμο/α και Ειδικότητα Εκπαιδευτικού/ων	Γεώργιος Θώδης, φιλόλογος (ΠΕ02) Ειρήνη Αρναούτη, καθηγήτρια Αγγλικών (ΠΕ06)
Τίτλος Διδακτικού Υλικού	«Η Ποίηση στην Νεοελληνική και στην Αγγλική Λογοτεχνία...» Μια διαθεματική προσέγγιση της Λογοτεχνίας και των Αγγλικών μέσα από επιλεγμένα ποιήματα της νεοελληνικής και της αγγλικής λογοτεχνίας
Μαθητές στους οποίους απευθύνεται	Α' τάξη ΓΕ.Λ.

1. Περιγραφή Αντικειμένου

Η λογοτεχνία ως κοινωνικό και επικοινωνιακό φαινόμενο πραγματοποιείται σε τρεις φάσεις: στις φάσεις της παραγωγής, της διάθεσης και της κατανάλωσης του λογοτεχνικού προϊόντος. Η θεωρία της πρόσληψης εστιάζει περισσότερο το κριτικό της ενδιαφέρον στην τρίτη φάση καθώς αναφέρεται καθ' ολοκληρία σε μια στροφή γενική από το συγγραφέα και το έργο στο κείμενο και τον αναγνώστη. Σύμφωνα με έναν από τους κυριότερους εκπροσώπους της σύγχρονης ερμηνευτικής, τον Gadamer, ένα λογοτεχνικό έργο περνά από ένα πολιτισμικό πλαίσιο σε ένα άλλο και μπορεί να αποκτήσει νοήματα που δεν έχει προβλέψει ο συγγραφέας του. Άρα η κατανόηση ενός κειμένου είναι η συνειδητοποίηση των δυνατοτήτων του, ένα είδος μετατροπής του, η οποία επιτυγχάνεται με τη «συγχώνευση των οριζόντων». Ο δικός μας ιστορικός ορίζοντας, δηλαδή, συγχωνεύεται με τον ιστορικό ορίζοντα του έργου.

Από την άλλη μεριά, η διακειμενικότητα που μεταθέτει το ζήτημα στο πεδίο της διαλογικότητας των κειμένων, γενικά, έχει οριστεί «ως η συγχρονική και διαχρονική σχέση συνύπαρξης και διαρκούς επικοινωνίας ανάμεσα στα κείμενα, που διέπει τη δημιουργία μα και την ανάγνωσή τους». Ο Barthes χαρακτηρίζει τους οριζόντες που ανοίγει ένα κείμενο προς τα άλλα ως «προοπτική φωνών», ενώ η Kristeva, η εισηγήτρια του όρου στη γραμματολογία, θεωρεί το κείμενο ως «μωσαϊκό παραθεμάτων». Το διακείμενο, κατά τον Riffaterre, είναι το σύνολο των κειμένων που βρίσκονται στη μνήμη μας κατά την ανάγνωση ενός έργου, καθώς και η συνειδητοποίηση των σχέσεων που υπάρχουν ανάμεσα σ' αυτό και σε άλλα που προηγήθηκαν ή ακολούθησαν. Κατά τον

Todorov, «κάθε κείμενο είναι ένα παλίμψηστο», ενώ ο Genette ορίζει όλες τις σχέσεις του κειμένου με τα άλλα κείμενα ως υπερδιακειμενικότητα, όρο στον οποίο, εκτός των άλλων, συμπεριλαμβάνει και τον όρο μετακειμενικότητα.

Στην προτεινόμενη υλικό επιχειρείται μια διαθεματική προσέγγιση της Λογοτεχνίας και των Αγγλικών μέσα από **επιλεγμένα ποιήματα της νεοελληνικής και της αγγλικής λογοτεχνίας**. Η επιλογή της μορφής και της μεθόδου διδασκαλίας σχετίζεται με τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των μαθητών, καθώς και με τις ιδιαιτερότητες της διδακτικής ενότητας.

Η προτεινόμενη διαθεματική διδασκαλία συνεισφέρει στην προσέγγιση του εξεταζόμενου θέματος, δίδοντας τη δυνατότητα στους μαθητές και στους επιμορφωτές-συντονιστές να το εξετάζουν πολύπλευρα μέσα από εικαστικές, μουσικές, λαογραφικές, ανθρωπολογικές, γλωσσικές, ή και γεωγραφικές «διαδρομές».

Οι μαθητές με ομαδοσυνεργατική διδασκαλία και αξιοποίηση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας καλούνται να εντοπίσουν μέσα από τη συγκριτική εξέταση των προτεινόμενων ποιημάτων πώς διαμορφώθηκαν στο πέρασμα του χρόνου στην Ελλάδα και στην Αγγλία τα διάφορα λογοτεχνικά ρεύματα, να τα συνδέσουν με το ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο εμφάνισης των συγκεκριμένων ποιημάτων, με έργα άλλων τεχνών αλλά και με την εμπειρία τους από τη σύγχρονη εποχή. Η παραδοσιακή ποίηση, ο Ρομαντισμός, ο Παρνασσισμός, ο Συμβολισμός, ο Μοντερνισμός και ο Υπερρεαλισμός, στο ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο εγγράφονται αυτά και η μετεξέλιξή τους στη σημερινή εποχή, αποτελούν τα βασικά θεματικά πεδία τα οποία προσεγγίζονται διακειμενικά και διαχρονικά με βάση τα εργαλεία που παρέχουν οι ΤΠΕ.

2. Προγραμματισμός διδασκαλίας

Διδακτικές ενότητες:

1. Παραδοσιακή ποίηση
2. Ρομαντισμός
3. Παρνασσισμός
4. Συμβολισμός
5. Μοντερνισμός
6. Υπερρεαλισμός

3. Περιγραφή Επιδιωκόμενων Στόχων

Οι επιδιωκόμενοι στόχοι είναι:

Να ερμηνεύσουν οι μαθητές τα προτεινόμενα ποιήματα με βάση το χώρο, το χρόνο, την ιδεολογία της εποχής και του συγγραφέα.

Να συγκρίνουν ποιήματα της νεοελληνικής και της αγγλικής λογοτεχνίας, να εντοπίσουν

ομοιότητες και διαφορές στο χειρισμό του θέματος, έχοντας ως άξονες παρατήρησης υποθέματα του κεντρικού θέματος και ως κριτήρια ερμηνείας το χώρο, το χρόνο, την ιδεολογία της εποχής και του συγγραφέα.

Να ανιχνεύσουν χαρακτηριστικά του λογοτεχνικού ρεύματος σε κάθε ποίημα αλλά και να ελέγχουν πώς το λογοτεχνικό κείμενο το υπηρετεί.

Να συνειδητοποιήσουν ότι τα λογοτεχνικά ρεύματα καθορίζονται από το ιστορικό πλαίσιο.

Να κατανοήσουν ότι το λογοτεχνικό ρεύμα διαμορφώνεται από πολλούς παράγοντες και παίρνει διάφορες εκφάνσεις από χώρα σε χώρα.

Να συνδέσουν τις παραπάνω παρατηρήσεις τους από τα ποιήματα με έργα άλλων τεχνών αλλά και με την εμπειρία τους από την καθημερινή ζωή.

Τέλος, να αναπτύξουν λειτουργίες ενσυναίσθησης, τοποθετώντας τον εαυτό τους στη συγκεκριμένη ιστορική στιγμή και να αναπτύξουν έτσι ιστορική κρίση.

4. Περιγραφή Κριτηρίων Επίτευξης των Στόχων

Υλοποίηση ατομικών και ομαδικών εργασιών των συμμετεχόντων μαθητών με τη χρήση της κριτικής και συγκριτικής τους σκέψης και την αξιοποίηση των ΤΠΕ

Επιτυχής χρήση της αγγλικής γλώσσας με λογοτεχνικούς όρους

5. Κριτήρια Αξιολόγησης Συμμετεχόντων

Η αξιολόγηση των μαθητών θα γίνει μέσω φύλλων εργασίας και συνθετικών (ομαδικών ή ατομικών εργασιών). Τα μέσα που θα χρησιμοποιηθούν κατά τη διδακτική διαδικασία στοχεύουν στην αύξηση του ενδιαφέροντος των μαθητών και στην ουσιαστικότερη συμμετοχή τους στη διαδικασία της διδασκαλίας.

Η αξιολόγηση από όλους τους μαθητές αλλά και από τους εκπαιδευτικούς θα αφορά συνολικά την κάθε ομάδα και θα βασίζεται στα παρακάτω κριτήρια: α) για το περιεχόμενο: αν έχουν εντοπιστεί και καταγραφεί τα σχετικά με το θέμα που εξετάζεται στοιχεία και αν τεκμηριώνονται οι απόψεις. β) για την οργάνωση και δομή των κειμένων: αν υπάρχει λογική αλληλουχία και συνοχή. γ) για την ομαδική εργασία: αν οι εργασίες είναι αποτέλεσμα αμοιβαίας συνεισφοράς και ανταλλαγής απόψεων και αν έχουν αξιοποιηθεί οι δεξιότητες όλων των μαθητών και δ) για τη χρήση των ΤΠΕ: αν έχουν αξιοποιηθεί οι δυνατότητες των ΤΠΕ για την εκπόνηση των εργασιών.

6. Κριτήρια Αξιολόγησης Διδασκαλίας

«Η Ποίηση στην Νεοελληνική και στην Αγγλική Λογοτεχνία...»
Μια διαθεματική προσέγγιση της Λογοτεχνίας και των Αγγλικών μέσα από επιλεγμένα ποιήματα της νεοελληνικής και της αγγλικής λογοτεχνίας

1. Ενεργός συμμετοχή μαθητών
2. Επιτυχής υλοποίηση εργασιών συμμετεχόντων από άποψη δομής, περιεχομένου, χρήσης της αγγλικής γλώσσας και των ΤΠΕ
3. Χρήση της αγγλικής γλώσσας καθ' όλη τη διάρκεια του αγγλόφωνου μέρους της δράσης

Εισαγωγή

Ο όρος **λογοτεχνικό ρεύμα** αναφέρεται σε μια τάση που εμφανίστηκε στην τέχνη κατά τη διάρκεια μιας συγκεκριμένης περιόδου και ακολουθήθηκε από αρκετούς καλλιτέχνες. Περιλαμβάνει «τις επιστημονικές, φιλοσοφικές και κοινωνικοοικονομικές αντιλήψεις των λογοτεχνών ή τους διαμορφωτικούς παράγοντες που επηρεάζουν την αισθητική παρουσίαση του έργου τους».

Η Νεοελληνική Λογοτεχνία επηρεάζεται από ρεύματα τα οποία άρχισαν να διαμορφώνονται από τον 18ο-19ο αιώνα σε χώρες του εξωτερικού, με σημαντικότερα **τον ρομαντισμό, τον ρεαλισμό, τον νατουραλισμό, τον παρνασσισμό, τον συμβολισμό, τον υπερρεαλισμό και τον μοντερνισμό.**

Τα Βασικά Χαρακτηριστικά της παραδοσιακής Ποίησης	Τα Βασικά Χαρακτηριστικά της Νεότερης Ποίησης
<p>1) εξωτερικά-μορφικά χαρακτηριστικά:</p> <ul style="list-style-type: none">▪ στίχοι με ίσο αριθμό συλλαβών▪ αποφεύγονται οι διασκελισμοί (δηλαδή το νόημα ολοκληρώνεται στον στίχο)▪ ομοιόμορφες ως προς τον αριθμό των στίχων στροφές▪ ομοιοκαταληξία▪ συγκεκριμένο μέτρο (π.χ. ιαμβικό ή τροχαϊκό) <p>2) εσωτερικά χαρακτηριστικά:</p> <ul style="list-style-type: none">▪ η παραδοσιακή ποίηση υποτάσσει το ποίημα σε ορισμένους κανόνες. Ο σπουδαιότερος είναι πως το ποίημα πρέπει να διέπεται από λογική αλληλουχία. Επομένως, η λογική είναι το «βασικό εργαλείο» με το οποίο θα προσεγγίσουμε το νόημα του ποιήματος.	<p>1) εξωτερικά-μορφικά χαρακτηριστικά.</p> <ul style="list-style-type: none">▪ ανισοσύλλαβοι στίχοι (ακόμη και μιας λέξης)▪ είναι συχνότατοι οι διασκελισμοί (δηλαδή το νόημα δεν ολοκληρώνεται σε έναν στίχο)▪ ανομοιόμορφες ως προς τον αριθμό των στίχων στροφές. Οι στροφές χωρίζονται με βάση το νόημα και όχι με βάση των αριθμό των στίχων.▪ απουσία ομοιοκαταληξίας▪ απουσία μέτρου (Ας σημειωθεί ότι στη νεότερη ποίηση μπορεί να λείπει το μέτρο, ο εσωτερικός όμως ρυθμός υπάρχει.) <p>2) εσωτερικά χαρακτηριστικά:</p> <ul style="list-style-type: none">▪ Η λογική αλληλουχία, που διέπει κάθε παραδοσιακό ποίημα, χαλαρώνει και το ποίημα λειτουργεί βασικά με τους μηχανισμούς των προεκτάσεων και των συνειρμών. Στη νεότερη ποίηση παρακολουθούμε το ποίημα την ώρα, σχεδόν, της δημιουργίας του. Μέσα σ' αυτό θα περάσουν εικόνες όχι πάντα ολοκληρωμένες, αλλά ασχημάτιστες, έτσι όπως ανεβαίνουν από το υποσυνείδητο κατά την ώρα της δημιουργίας του. Το ποίημα εξακολουθεί να θεωρείται φορέας νοημάτων, με τη διαφορά ότι τα νοήματα αυτά χρειάζονται περισσότερο τη δημιουργική φαντασία μας για να αποτυπωθούν / να γίνουν κατανοητά παρά τη λογική μας.

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ - ΜΟΝΤΕΡΝΑ ΠΟΙΗΣΗ

Ιωάννης Πολέμης Καρυάτιδες

Μπροστά στις Καρυάτιδες, τις μαρμαρένιες κόρες,
σταθήκαμε θαυμάζοντας κι οι δυο μας ώρες κι ώρες.
Ακίνητα τα μάτια σου έδειχναν κάποια λύπη
για κείνη που μας έκλεψαν κι από τις άλλες λείπει,
στην ξενιτιά, στη σκοτεινιά, στα πέρατα του κόσμου.
Μα εγώ τις έβρισκα σωστές, όλες σωστές εμπρός μου
κι έλεγα πως θα γύρισε κι εκείνη από τα ξένα
γιατί μετρούσα, αγάπη μου, μαζί μ' αυτές και σένα.

Ανδρέας Εμπειρικός Καρυάτιδες

Στο Γιώργο Γουναρόπουλο

Ω οι μαστοί της νεότητας
Ω τα πελιδνά νερά των συκοφάγων
Τα καλντιρίμια αντηχούν από τα βήματα των πρωινών ανθρώπων
'Αλσος αλκής με τ' άλικά δέντρα σου
Η νεότης διαισθάνεται τη σημασία σου
Αναθρώσκει ήδη στας παρυφάς σου
Θύσανοι πουπουλένιοι σκιρτούν ανάμεσα στα στήθη των νεανίδων
Που περπατούν ημίγυμνες μέσ' στα δρομάκια σου
Η κόμη τους είναι ωραιότερη από του Αβεσαλώμ
Το κεχριμπάρι στάζει ανάμεσα στους βοστρύχους
Και οι μελαχρινές κρατούνε φύλλα εβένου
Τα βήματα τους τα σφραίνονται κουνάβια
Το δάσος συγκινείται
Τα δάσος είναι μυρμηκιά με λεγεώνες λογχοφόρων
Εδώ και οι κορυδαλλοί γυμνώνονται απ' τις σκιές τους
Οι τροχιόδρομοι δεν ακούγονται
Η ημέρα αναστενάζει
Μια κόρη της πολύ μικρή παίζει με τους μαστούς της
Κανένας κόλαφος δεν ισχύει
Μόνο μια έλαφος περνά κρατώντας μέσ' στο στόμα της
Τα τρία κεράσια που βρήκε ανάμεσα στα στήθη της νεότητας
Το βράδυ εδώ είναι θερμό
Τα δέντρα περιτυλίσσονται στη σιγαλιά τους
Βράχοι σιγής πέφτουν αργά και που μέσα στο ξέφωτο
Όπως το φως πριν γίνει μέρα.

Λογοτεχνικό ρεύμα: Παραδοσιακή Ποίηση

ΤΟ ΜΑΡΜΑΡΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΟ (1893) του Κώστα Κρυστάλλη

Ένα παλάτι αδιάβατο κλειστό και ρημαγμένο
πανώρηο βασιλόπουλο βαστάει μαρμαρωμένο.
Δέρν' ή θολοῦρα, ή χειμωνιά τὸ ἔρμο τὸ παλάτι,
κί' οὐδέ μιλάει τὸ μάρμαρο, οὐδέ κί' ἀνοίγει μάτι.
Λάμπει ὁ ἥλιος, κελαῖδοῦν τῆς ἀνοιξης τ' ἀηδόνια,
κί' ἐκεῖνο μένει ἀσάλευτο, βουβὸ ἀπὸ τόσα χρόνια.
Κάποια νεραΐδα τῆς ἐρμιᾶς καὶ μάγισσα ὠργισμένη
τὸ καταράστηκε βαρειὰ καὶ μάρμαρο ἔχει γένει.
Καὶ τὸ παλάτι ἐρήμαξε, τὸ σκέπασαν τὰ δάση
κί' ὡς τώρα πόδι ἀνθρωπινὸ δὲν ἔχει ἐκεῖ περάσει.
Μονάχα ὁ χρόνος, ποὺ περνάει ὀλημερίς μπροστὰ του,
ἔγραψε μέσ' στὸ μάρμαρο μαζί μὲ τ' ὄνομά του:
«Χαρὰ στὴ νειά τὴν ὠμορφη ποὺ ἡ μοῖρα θὰ τῆς δείξει
τὸ σιδερόχορτο νὰ βρῆ, τὴν πόρτ' αὐτὴ ν' ἀνοίξει,
ν' ἀγκαλιαστῆ τὸ μάρμαρο, σιμά του ν' ἀγρυπνήση
σαράντα δυὸ μερόνυχτα, γλυκὰ νὰ τὸ ξυπνήση».
Εἶνε παλάτι ἐρημικὸ κί' ἀπόκλειστο ἡ καρδιά μου,
μαρμαρωμένον βασιληᾶ βαστάει τὸν ἔρωτά μου.
Χαρὰ στὴ νειά τὴν ὠμορφη, ποὺ τὴν καρδιά θ' ἀνοίξει
καὶ μὲ τὸ κρὺο τὸ μάρμαρο τὰ χεῖλη τῆς θὰ σμίξει.

Από τη συλλογή: Κώστας Κρυστάλλης (1868-1894), *Ο τραγουδιστής του χωριού και της
στάνης*

Δραστηριότητες

1. Να διακρίνετε αν το ποίημα ανήκει στην παραδοσιακή ή τη μοντέρνα ποίηση.
2. Να βρείτε τρία αντίστοιχα χαρακτηριστικά της μορφής του ποιήματος, τα οποία να επιβεβαιώνουν την απάντησή σας.
3. Να σχολιάσετε τον τίτλο του ποιήματος σε σχέση με το περιεχόμενό του.
4. Να βρείτε στο ποίημα δύο προσωποποιήσεις και να σχολιάσετε τη λειτουργία τους.
5. Να ερμηνεύσετε τη χρήση των εισαγωγικών στο ποίημα.
6. Να εντοπίσετε πέντε λέξεις του κειμένου που παραπέμπουν στη γλώσσα των παραμυθιών.

Literary movement: Traditional Poetry

THE PLAYERS ASK FOR A BLESSING ON THE PSALTERIES* AND THEMSELVES (1903) by William Butler Yeats

[Three Voices together]

Hurry to bless the hands that play,
The mouths that speak, the notes and strings,
O masters of the glittering town!
O! lay the shrilly** trumpet down,
Though drunken with the flags that sway
Over the ramparts and the towers,
And with the waving of your wings.

[First Voice]

Maybe they linger*** by the way;
One gathers up his purple gown;
One leans and mutters by the wall;
He dreads the weight of mortal hours.

[Second Voice]

O no, O no, they hurry down
Like plovers**** that have heard the call.

[Third Voice]

O, kinsmen of the Three in One,
O, kinsmen bless the hands that play.
The notes they waken shall live on
When all this heavy history's done.
Our hands, our hands must ebb away*****.

[Three Voices together]

The proud and careless notes live on
But bless our hands that ebb away.

*ancient musical instruments

**high-pitched and unpleasant

***move slowly, be late

****birds found by the sea or lakes

*****become weaker and gradually disappear

Pre-reading questions:

1. Are you familiar with W. B. Yeats? Have you read any of his works? If yes, what is their theme?
2. First, read W.B. Yeats' biography on the 'Biography' website. How do you think his political beliefs and spiritual concerns fueled his interest for the traditional themes?

3. Do you know any themes popular in traditional English and Irish poetry?
4. Music is an important part of Irish culture. Do you know anything about it?

While-reading questions:

5. Read the title of the poem and try to guess what it is about.
6. In the first stanza, what is the relationship between the 'hands that play' and the 'notes', when seen with Yeats' spiritual approach?
7. In the first stanza, what do the 'ramparts and towers' imply?
8. In the first stanza, what does the 'waving of your wings' express?
9. The poem is constructed on the contrast between mortality and immortality. Find the expressions that justify this statement.
10. The number of voices heard in the poem are three. Why is this number chosen? Does it have a specific significance in the Irish culture?
11. Compare and contrast this poem with the Greek folklore song "Of Parga" ("Της Πάργας") provided below.

Της Πάργας

Τρία πουλιά απ' την Πρέβεζα διαβήκανε στην Πάργα.
Το 'να κοιτάει την ξενιτιά, τ' άλλο τον Αϊ-Γιαννάκη,
το τρίτο το κατάμαυρο μοιριολογάει και λέει:
«Πάργα, Τουρκιά σε πλάκωσε, Τουρκιά σε τριγυρίζει.
Δεν έρχεται για πόλεμο, με προδοσιά σε παίρνει.
Βεζίρης δε σ' ενίκησε με τα πολλά τ' ασκέρια*.
Έφευγαν Τούρκοι σα λαγοί το παργινό τουφέκι,
κι οι Λιάπηδες* δεν ήθελαν να 'ρτουν να πολεμήσουν.
Είχες λεβέντες σα θεριά, γυναίκες αντρειωμένες,
πότρωγαν* βόλια για ψωμί, μπαρούτι για προσφάγι.
Τ' άσπρα* πουλήσαν το Χριστό, τ' άσπρα πουλούν και σένα.

Πάρτε, manádes, τα παιδιά, παπάδες, τους Αγίους.
Άστε, λεβέντες, τ' άρματα κι αφήστε το τουφέκι,
σκάψτε πλατιά, σκάψτε βαθιά όλα σας τα κιβούρια*,
και τ' αντρειωμένα κόκαλα ξεθάψτε του γονιού σας.
Τούρκους δεν επροσκύνησαν, Τούρκοι μην τα πατήσουν».

N. Γ. Πολίτη, *Εκλογαί από τα τραγούδια του ελληνικού λαού*

«Η Ποίηση στην Νεοελληνική και στην Αγγλική Λογοτεχνία...»
Μια διαθεματική προσέγγιση της Λογοτεχνίας και των Αγγλικών μέσα από επιλεγμένα ποιήματα
της νεοελληνικής και της αγγλικής λογοτεχνίας

*ασκέρι: στράτευμα *Λιάπηδες: Τουρκαλβανοί *πότρωγαν: που έτρωγαν *άσπρα: ασημένια νομίσματα, αργύρια *κιβούρια: τάφοι

Post-reading activity:

Find another poem inspired by the Irish tradition and share it in class with your classmates. Read it for them and briefly analyse it.

ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΝΕΟΤΕΡΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ

1. Εξωτερικά –μορφικά χαρακτηριστικά

- α) Ελεύθερος στίχος: Απουσιάζουν το μέτρο και η ομοιοκαταληξία.
- β) Οι στίχοι δεν έχουν ορισμένο αριθμό συλλαβών (ανισοσύλλαβοι) ούτε ομοιόμορφες στροφές. Ο στίχος δεν κόβεται εκεί που υπαγορεύει η σύνταξη ή εκεί που συμπληρώνονται οι συλλαβές του στίχου, αλλά όπου θέλει ο ποιητής είτε για να δώσει έμφαση σε κάτι είτε γιατί επιθυμεί να αντικρίσει τα πράγματα από μια νέα οπτική γωνία.
- γ) Πεζόμορφα ποιήματα: Δεν κατανέμονται σε στίχους, αλλά γράφονται με ένα τρόπο που να θυμίζει πεζό λόγο (ανομοιοκατάληκτα, ανισοσύλλαβα με καθημερινό λεξιλόγιο).
- δ) Η γλώσσα πλησιάζει το χαρακτήρα και το ύφος της καθημερινής ομιλίας. Ωστόσο η μοντέρνα ποίηση δε διστάζει να χρησιμοποιήσει λέξεις από οποιαδήποτε περιοχή του γραπτού ή προφορικού λόγου.
- ε) Η εκφραστική τόλμη: Λέξεις και έννοιες, εκφραστικά μέσα (μεταφορές, παρομοιώσεις, εικόνες) που στην τρέχουσα λογική της γλώσσας φαίνονται αταίριαστες, στη νεότερη ποίηση συσχετίζονται μεταξύ τους.
- στ) Η έλλειψη στίξης.

2. Εσωτερικά χαρακτηριστικά

- α) Το ποίημα δεν διέπεται από λογική αλληλουχία αλλά λειτουργεί με τους μηχανισμούς των προεκτάσεων και των συνειρμών. Τις προεκτάσεις οφείλει να τις κάνει ο αναγνώστης για να συλλάβει το βαθύτερο νόημα του ποιήματος.
- β) Σκοτεινότητα και ασάφεια: Η νεότερη ποίηση συνήθως κρύβει το θέμα της ή το μισοφωτίζει. Είναι ποίηση υπαινιγμών, πυκνή και όχι αναλυτική. Χρησιμοποιεί εικόνες, σύμβολα από την προσωπική ζωή που ποιητή. Γι' αυτό χαρακτηρίζεται δυσνόητη και ερμητική, εφόσον δεν έχει πάντα ένα νοηματικό ειρμό.
- γ) Αμφισημία και πολυσημία: Μερικές από τις λέξεις ή εκφράσεις που χρησιμοποιούνται, επιδέχονται πολλές ερμηνείες

**Δ. Σολωμός,
Η καταστροφή των Ψαρών**

Στων Ψαρών την ολόμαυρη ράχη
Περπατώντας η Δόξα μονάχη
Μελετά τα λαμπρά παλικάρια
Και στην κόμη στεφάνι φορεί
Γεναμένο από λίγα χορτάρια
Που είχαν μείνει στην έρημη γη.

**Γιώργος Σεφέρης
Ένας γέροντας στην ακροποταμιά**

Στον Νάνη Παναγιωτόπουλο

Δε θέλω τίποτε άλλο παρά να μιλήσω απλά,
να μου δοθεί ετούτη η χάρη.

Γιατί και το τραγούδι το φορτώσαμε με τόσες μουσικές που σιγά σιγά βουλιάζει
και την τέχνη μας τη στολίσουμε τόσο πολύ που φαγώθηκε από τα μαλάματα το πρόσωπό της
κι είναι καιρός να πούμε τα λιγοστά μας λόγια
γιατί η ψυχή μας αύριο κάνει πανιά.

Κάιρο, 20 Ιουνίου 1942

Λογοτεχνικό ρεύμα: Ρομαντισμός

Ο ρομαντισμός αναπτύχθηκε στα τέλη του 18ου αιώνα ενώ το πρώτο ήμισυ του 19ου αιώνα εξαπλώθηκε, με επίκεντρο τη Γαλλία, και στην υπόλοιπη Ευρώπη. Γεννήθηκε ως αντίδραση προς τον κλασικισμό και το Διαφωτισμό και εκφράζει τη ρομαντική διάθεση. Στα έργα κυριαρχεί το συναίσθημα αντί της λογικής, η χωρίς όρια φαντασία, η άρνηση της πραγματικότητας και η εξιδανίκευση των πραγμάτων. Αγαπημένα θέματα των λογοτεχνών είναι ο έρωτας και η ερωτική δυστυχία, η μελαγχολία, ο θάνατος, η θρησκευτικότητα, η αγάπη για το παρελθόν και τις παραδόσεις, η περιπέτεια στη ζωή και η ομορφιά της φύσης.

Βασικά χαρακτηριστικά

Ο ρομαντισμός προβάλλει το συναίσθημα, την ελευθερία και τη φαντασία.

Στα ρομαντικά ποιήματα υπάρχει το παράδοξο, το μυστηριώδες, το υπερφυσικό στοιχείο και το όνειρο.

Εκφράζονται τα προσωπικά συναισθήματα του ποιητή και του ήρωα: η μελαγχολία, η απαισιοδοξία, η θλίψη για μοιραίους και ανεκπλήρωτους έρωτες ή η νοσταλγία για το παρελθόν.

Θέματα: θεός, περιπέτεια, έρωτας (καταδικασμένος), ηρωισμός, αγώνες των λαών για ελευθερία, φύση, θρύλοι και παραδόσεις λαών.

Σκηνικά: νυχτερινά φεγγαρόλουστα τοπία, ερείπια, τάφοι, αρχαιολογικοί χώροι, άνεμος, ομίχλη, θάλασσα, σκιερά δάση, μακάβριες εικόνες θανάτου.

Μορφή: πλούσιο λεξιλόγιο, πολλές εικόνες και εκφραστικά μέσα.

Ο Ρομαντισμός στην ελληνική ποίηση

Κυριαρχεί στη νεοελληνική λογοτεχνία την περίοδο: 1830-1880

1) Παλαιά Αθηναϊκή Σχολή ή Φαναριώτες (1830-1850): η ποίησή της χαρακτηρίζεται από: στροφή στο ένδοξο παρελθόν (αρχαίο και πρόσφατο)

μελαγχολία που φτάνει ως την απαισιοδοξία και την έμμονη ιδέα του θανάτου

πομπώδες ύφος (μεγαλοστομία, επαναλήψεις, αποστροφές), γλώσσα καθαρεύουσα και χαλαρή έκφραση που φτάνει ως την προχειρολογία

Κυριότεροι εκπρόσωποι: Παναγιώτης Σούτσος, Αλέξανδρος Σούτσος, Γεώργιος Ζαλοκώστας, Αλέξανδρος Ραγκαβής, Ιωάννης Καρασούτσας, Αχιλλέας Παράσχος.

2) Επτανησιακή Σχολή: η ποίησή της χαρακτηρίζεται από:

την αγάπη για την πατρίδα, τη θρησκεία, τη φύση και τη γυναίκα, τη λατρεία για τον έρωτα τη δημοτική γλώσσα

Κυριότεροι εκπρόσωποι: Διονύσιος Σολωμός, Ανδρέας Κάλβος, Αριστοτέλης Βαλαωρίτης, Γεράσιμος Μαρκοράς, Λορέντζος Μαβίλης.

Λογοτεχνικό ρεύμα: Ρομαντισμός

Ο ΠΕΙΡΑΣΜΟΣ (1844-1857) του Διονυσίου Σολωμού

Έστησ' ο Έρωτας χορό με τον ξανθόν Απρίλη,
Κι η φύσις ηύρε την καλή και τη γλυκιά της ώρα,
Και μες στη σκιά που φούντωσε και κλει δροσιές και μόσχους
Ανάκουστος κιλαϊδισμός και λιποθυμισμένος.
Νερά καθάρια και γλυκά, νερά χαριτωμένα,
Χύνονται μες στην άβυσσο τη μόσχοβολισμένη,
Και παίρνουνε το μόσχο της, κι αφήνουν τη δροσιά τους,
Κι ούλα στον ήλιο δείχνοντας τα πλούτια της πηγής τους,
Τρέχουν εδώ, τρέχουν εκεί, και κάνουν σαν αηδόνια.
Έξ' αναβρύζει κι η ζωή σ' γη, σ' ουρανό, σε κύμα.
Αλλά στης λίμνης το νερό, π' ακίνητο 'ναι κι άσπρο,
Ακίνητ' όπου κι αν ιδείς, και κατάσπρ' ως τον πάτο,
Με μικρόν ίσκιον άγνωρον έπαιξ' η πεταλούδα,
Που 'χ' ευωδίσει τς ύπνους της μέσα στον άγριο κρίνο.
Αλαφροϊσκιωτε καλέ, για πες απόψε τι 'δες·
Νύχτα γιομάτη θαύματα, νύχτα σπαρμένη μάγια!
Χωρίς ποσώς γης, ουρανός και θάλασσα να πνένε,
Ουδ' όσο κάν' η μέλισσα κοντά στο λουλουδάκι,
Γύρου σε κάτι ατάραχο π' ασπρίζει μες στη λίμνη
Μονάχο ανακατώθηκε το στρογγυλό φεγγάρι,
Κι όμορφη βγαίνει κορασιά ντυμένη με το φως του.
Έρμα 'ν' τα μάτια, που καλείς, χρυσέ ζωής αέρα.
Τα σπλάχνα μου κι η θάλασσα ποτέ δεν ησυχάζουν,
Κι όσ' άνθια θρέφει και καρπούς τόσ' άρματα σε κλειούνε.

Διονύσιος Σολωμός, Ελεύθεροι Πολιορκημένοι, Σχεδιάσμα Γ'

Στο ποίημα αυτό του Διονυσίου Σολωμού υπάρχουν αρκετά στοιχεία ρομαντισμού μορφικά αλλά και θεματικά.

Η έκφραση είναι χαλαρή. Υπάρχει διάχυτος λυρισμός σε όλο το ποίημα και χρήση υπερβολών. Δεν υπάρχει ομοιοκαταληξία ο στίχος όμως είναι ιαμβικός δεκαπεντασύλλαβος. Στο ποίημα υπάρχουν ακόμα πολλά σχήματα λόγου όπως μεταφορές (νερά χαριτωμένα), προσωποποιήσεις (το νερό που ακίνητο είναι κι άσπρο), αλλά και πολλές εικόνες που εξάπτουν την φαντασία του αναγνώστη (χύνονται μες στην άβυσσο τη μοσχοβολισμένη, με μικρόν ίσκιον άγνωρον έπαιξ' η πεταλούδα).

Σαν θέμα παρουσιάζεται η φύση και η προσπάθεια των Μεσολογγιτών να της αντισταθούν (για αυτό το ποίημα ονομάζεται και πειρασμός). Μέσα όμως από το ποίημα προβάλλεται και η

«Η Ποίηση στην Νεοελληνική και στην Αγγλική Λογοτεχνία...»
Μια διαθεματική προσέγγιση της Λογοτεχνίας και των Αγγλικών μέσα από επιλεγμένα ποιήματα της νεοελληνικής και της αγγλικής λογοτεχνίας

αγάπη για το έθνος και την πατρίδα. Βέβαια ο επτανησιακός ρομαντισμός διαφοροποιείται από τον αθηναϊκό καθώς χρησιμοποιείται δημοτική γλώσσα (έπαιξ', κλει)

Οι πολιορκημένοι έρχονται αντιμέτωποι με μια δοκιμασία ακόμη πιο δύσκολη κι από την πείνα και τον φόβο, καθώς η φύση ξεδιπλώνει μπροστά στα μάτια τους όλη της την ομορφιά της και τους δείχνει πόσα θα χάσουν, πόση ευτυχία θα στερηθούν, αν προχωρήσουν στη θυσία που σχεδιάζουν. Έτσι, μαγεμένοι από μια τελειότητα που αντανακλά τη θεϊκή υπόσταση της φύσης, κάμπτονται και χάνουν προσωρινά την πρότερη αποφασιστικότητά τους.

Δραστηριότητες

1. Να βρείτε τις δύο βασικές ενότητες του αποσπάσματος και να προσδιορίσετε το περιεχόμενο τους.
2. Στους δύο πρώτους στίχους τα κύρια θέματα είναι ο Έρωτας και η Άνοιξη. Με ποιες εικόνες αναπτύσσονται αυτά τα θέματα στους επόμενους στίχους του αποσπάσματος;
3. Από τα κύρια χαρακτηριστικά της πρώτης ενότητας είναι η κίνηση· πώς εκφράζεται και ποια είναι η σημασία της για το απόσπασμα;
4. Ποια είναι τα κύρια χαρακτηριστικά της δεύτερης ενότητας;
5. Να δικαιολογήσετε τον τίτλο του αποσπάσματος, αφού λάβετε υπόψη σας και το στίχο 14 του αποσπ. 2 του Β' Σχεδ.

Ο Απρίλης με τον Έρωτα χορεύουν και γελούνε,
Κι όσ' άνθια βγαίνουν και καρποί τόσ' άρματα σε κλειούνε.
Λευκό βουνάκι πρόβατα κινούμενο βελάζει,
Και μες στη θάλασσα βαθιά ξαναπετιέται πάλι,
Κι ολόλευκο εσύσμιξε με τ' ουρανού τα κάλλη.
Και μες στις λίμνης τα νερά, όπ' έφθασε μ' ασπούδα,
Έπαιξε με τον ίσκιο της γαλάζια πεταλούδα,
Που ευώδιασε τον ύπνο της μέσα στον άγριο κρίνο·
Το σκουληκάκι βρίσκεται σ' ώρα γλυκιά κι εκείνο.
Μάγεμα η φύσις κι όνειρο στην ομορφιά και χάρη,
Η μαύρη πέτρα ολόχρυση και το ξερό χορτάρι·
Με χίλιες βρύσες χύνεται, με χίλιες γλώσσες κραίνει·
Όποιος πεθάνει σήμερα χίλιες φορές πεθαίνει.
Τρέμ' η ψυχή και ξαστοχά γλυκά τον εαυτό της.

«Η Ποίηση στην Νεοελληνική και στην Αγγλική Λογοτεχνία...»
Μια διαθεματική προσέγγιση της Λογοτεχνίας και των Αγγλικών μέσα από επιλεγμένα ποιήματα
της νεοελληνικής και της αγγλικής λογοτεχνίας

6. Πώς εκδηλώνεται ο πειρασμός στα ποιήματα του Σολωμού και του Καρυωτάκη; Συγκρίνετε πώς αντιμετωπίζει ο κάθε ποιητής το ηθικό δίλημμα των ηρώων του.

Μέρα τ' Απρίλη.
Πράσινο λάμπος,
γελούσε ο κάμπος
με το τριφύλλι.

Ως την εφίλει
το πρωινό θάμπος,
η φύση σάμπως
γλυκά να ομίλει.

Εκελαδούσαν
πουλιά, πετώντας
όλο πιο πάνω.

Τ' άνθη ευωδιούσαν.
Κι είπε απορώντας:
«Πώς να πεθάνω;»

Κ.Γ. Καρυωτάκης, «Διάκος», Ελεγεία και σάτιρες

7. Να μεταφέρετε και να ολοκληρώσετε το ποίημα αλλάζοντας τη μορφή του και μετατρέποντάς το σε ημερολόγιο.

Literary movement: Romanticism

THE GIAOUR (1813) by Lord Byron

For freedom's battle, once begun,
Bequeath'd by bleeding sire to son,
Though baffled oft, is ever won.
[...]
Far, dark, along the blue sea glancing,
The shadows of the rocks advancing
Start on the fisher's eye like boat
Of island-pirate or Mainote*;
And fearful for his light caïque,
He shuns the near but doubtful creek:
Though worn and weary with his toil,
And cumbered with his scaly spoil,
Slowly, yet strongly, plies the oar,
Till Port Leone's safer shore
Receives him by the lovely light
That best becomes an Eastern night.
Who thundering comes on blackest steed,
With slackened bit and hoof of speed?

Beneath the clattering iron's sound
The caverned Echoes wake around
In lash for lash, and bound for bound:
The foam that streaks the courser's side
Seems gathered from the Ocean-tide:
Though weary waves are sunk to rest,
There's none within his rider's breast;
And though to-morrow's tempest lower,
'Tis calmer than thy heart, young Giaour!
I know thee not, I loathe thy race,
But in thy lineaments I trace
What Time shall strengthen, not efface:
Though young and pale, that sallow front
Is scathed by fiery Passion's brunt;
Though bent on earth thine evil eye,
As meteor-like thou glidest by,
Right well I view and deem thee one
Whom Othman's sons should slay or shun.
[...]

*Mainote: inhabitant of the mountainous district of Maina in Laconia

«Η Ποίηση στην Νεοελληνική και στην Αγγλική Λογοτεχνία...»
Μια διαθεματική προσέγγιση της Λογοτεχνίας και των Αγγλικών μέσα από επιλεγμένα ποιήματα της νεοελληνικής και της αγγλικής λογοτεχνίας

Pre-reading questions:

1. What do you know about Lord Byron? What was his connection with Greece?
2. Why is Lord Byron considered a romantic poet?
3. What was Lord Byron's attitude towards the Greek Revolution against the Ottoman Turks? How is this connected to the characteristics of Romanticism?
4. This poem, one of the most popular of Lord Byron's, is entitled 'The Giaour' and it was written in 1813. Why do you think the poet chose this title? How is the Greek depicted here and what is the connotation of the title?

While-reading questions:

5. How does the poet depict the young Greek in this excerpt of his poem? Find the phrases that support your reply.
6. Who is the poem's narrator? Whose point of view is used? Find the verses that support your reply.
7. What is the contrast presented in the poem? Illustrate your answer with specific phrases from it.
8. What is the form of the poem? What kind of rhyme is used? Give examples from the poem.
9. Find characteristics of romanticism in the poem.

Post-reading activity:

Find an extract of one of D. Solomos' poems referring to the Greeks during the same historical period and compare the way the Greeks are depicted by Lord Byron and D. Solomos, who were both romantic poets.

Λογοτεχνικό ρεύμα: Παρνασσισμός

Ο παρνασσισμός από τον γαλλικό όρο mouvement parnassien αναπτύχθηκε στη Γαλλία στα τέλη του 19ου αιώνα και ειδικά στη δεκαετία 1866 – 1876 ως αντίδραση στις συναισθηματικές υπερβολές του ρομαντισμού. Επανέφερε στοιχεία του κλασικισμού και στράφηκε προς την ελληνική και ρωμαϊκή αρχαιότητα αλλά και προς τον ινδικό πολιτισμό. Χαρακτηριστικά των έργων είναι η στατικότητα, η απάθεια, η ρεαλιστική αναπαράσταση με ακριβείς περιγραφές, η ισορροπία και η αψεγάδιαστη μορφή. Οι λογοτέχνες αντλούν τα θέματά τους από την καθημερινή, κοινωνική αλλά και ιστορική πραγματικότητα και επιδιώκουν την απόλυτη τελειότητα με την αυστηρή τήρηση των μετρικών κανόνων, την επιμονή στην αναζήτηση των κατάλληλων λέξεων και τη σύμπτυξη των νοημάτων.

Ο όρος χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά το 1866 από τους Κατούλ Μαντές και Ξαβιέ ντε Ρικάρ όταν εξέδωσαν το φιλολογικό περιοδικό Σύγχρονος Παρνασσός που αποτελούσε αναφορά στο ελληνικό βουνό Παρνασσός και την μυθολογική του υπόσταση ως κατοικία των Μουσών. Αργότερα ο Αλφόνς Λεμέρ εξέδωσε επ' αυτού την ομώνυμη ποιητική ανθολογία του.

Βασικά χαρακτηριστικά

Μορφή: οι παρνασσιστές επεξεργάζονται το στίχο, σέβονται τους ρυθμικούς, στιχουργικούς και μετρικούς κανόνες και την ομοιοκαταληξία. Για αυτό προτιμούν να γράφουν ποιήματα σταθερής μορφής όπως είναι το σονέτο.

Δίνουν σημασία στην ακρίβεια της έκφρασης και στη λεπτομέρεια.

Στατικότητα, γι' αυτό και παρομοιάζονται με ζωγραφικούς πίνακες.

Η πιστότητα στα ποιήματα επιτυγχάνεται με τις ακριβείς περιγραφές και την επιμονή στην αναζήτηση των κατάλληλων λέξεων, ειδικά των επιθέτων.

Αντλούν τα θέματά τους από τη μυθολογία και τους χαμένους πολιτισμούς της αρχαιότητας,

Στα ποιήματά τους υπάρχει γαλήνη, ηρεμία και απάθεια, απουσιάζει το πάθος και το συναίσθημα, η ανθρώπινη παρουσία και η αληθινή ζωή.

Για αυτούς το ποίημα πρέπει να έχει την ομορφιά ενός αρχαίου αγάλματος.

Επεξεργάζονταν πολύ τους στίχους και πειθαρχούσαν απόλυτα στους μετρικούς, ρυθμικούς και στιχουργικούς κανόνες καθώς και την ομοιοκαταληξία. Αυτό είναι και το μεγαλύτερο πλεονέκτημα των ποιημάτων, που κατά τ' άλλα θεωρούνται ψυχρά.

Ο Παρνασσισμός στην ελληνική ποίηση

Ο παρνασσισμός εμφανίζεται στη νεοελληνική λογοτεχνία με τη λεγόμενη Νέα Αθηναϊκή Σχολή το 1880.

Παρνασσιακά ποιήματα έγραψαν κυρίως οι ποιητές:

Κωστής Παλαμάς, Λορέντζος Μαβίλης, Ιωάννης Γρυπάρης, Γεώργιος Δροσίνης αλλά και μεταγενέστεροι ποιητές όπως ο Άγγελος Σικελιανός και ο Κώστας Βάρναλης.

Οι Έλληνες παρνασσιστές διαφέρουν από τους Γάλλους στα εξής:

Δεν έφτασαν ποτέ στην πλήρη απάθεια (έχουν συγκρατημένο συναίσθημα).

Χρησιμοποιούν απλή καθημερινή γλώσσα (δημοτική).

«Η Ποίηση στην Νεοελληνική και στην Αγγλική Λογοτεχνία...»

Μια διαθεματική προσέγγιση της Λογοτεχνίας και των Αγγλικών μέσα από επιλεγμένα ποιήματα της νεοελληνικής και της αγγλικής λογοτεχνίας

Συμπερασματικά, μπορούμε να πούμε ότι με τον παρνασσισμό, η ποίηση, και ιδιαίτερα η ελληνική, επανέρχεται σε μια ισορροπία, μετά το ξέφρενο συναισθηματικό και πολύ συχνά αρρωστημένο ξέσπασμα του ρομαντισμού. Από την άποψη αυτή, ο παρνασσισμός συνιστά ένα είδος νεοκλασικισμού. Έπαιξε σημαντικό ρόλο στην εποχή του αλλά δεν είχε μεγάλη διάρκεια ή συνέχεια, ούτε στην Ευρώπη ούτε στη χώρα μας. Εξάλλου, περιορίστηκε στην ποίηση ορισμένων μόνο χωρών και δε γνώρισε τη μεγάλη διάδοση του ρομαντισμού σε πολλές χώρες ή σε πολλές τέχνες. Ειδικά για τη νεοελληνική λογοτεχνία, ιδιαίτερη σημασία έχει η υιοθέτηση της δημοτικής γλώσσας, καθώς και η επεξεργασία του στίχου, στοιχείων που απέρριπταν ή δε φρόντιζαν οι ρομαντικοί.

Λογοτεχνικό ρεύμα: Παρνασσισμός

ΤΟ ΜΟΥΧΡΩΜΑ (1922) του Λορέντζου Μαβίλη

Ο τίτλος του ποιήματος λειτουργεί σε δύο επίπεδα· το ένα, το κυριολεκτικό, αναφέρεται στον φυσικό και ατμοσφαιρικό διάκοσμο: κυριαρχεί το λυκόφως, κάτι ανάμεσα στο φως και στο σκοτάδι· το δεύτερο, το μεταφορικό, τοποθετεί αυτή την ατμόσφαιρα στις καρδιές των ανθρώπων. Η φύση, δηλαδή, και οι καρδιές των ανθρώπων παρουσιάζονται σε μια απόλυτη συστοιχία.

Φυσάει τ' αεράκι μ' ανάλαφρη φόρα
και τες τριανταφυλλιές αργά σαλεύει·
στες καρδιές και στην πλάση βασιλεύει
ρόδινο σούρουπο, ώρα μυροφόρα,

χρυσή θυμητικών ονείρων ώρα,
που η ψυχή τη γαλήνη προμάντευει,
την αιώνια γαλήνη, και αγναντεύει
σα για στερνή φορά κάθε της γνώρα

αξέχαστη· ξανθές κρινοτραχήλες
αγάπες, γαλανά βασιλεμένα
μάτια ογρά και φιλιά και ανατριχίλες

και δάκρυα· πλάνα δώρα ζηλεμένα
της ζήσης, που αχνοσβιέται και τελειώνει
σαν το θαμπό γιουλί που ολοένα λιώνει.

.....
μούχρωμα: λυκόφως, σούρουπο.

γνώρα: γνωριμία, εμπειρία.

ογρά: υγρά.

γιουλί: μενεξελί χρώμα.

Δραστηριότητες

1. Με τι παρομοιάζει τη ζωή ο ποιητής; Πώς βλέπει τη μεταθανάτια ζωή της ψυχής (να επισημάνετε τους στίχους).
2. Γιατί αυτά που θυμάται η ψυχή αποκαλούνται «πλάνα δώρα ζηλεμένα της ζήσης»;
3. Ο ποιητής κατορθώνει να παρουσιάσει αφηρημένες φιλοσοφικές θεωρίες ως γνήσιες βιωματικές καταστάσεις. Βασισμένοι και σε όσα γράφονται στο εισαγωγικό σημείωμα ν' απαντήσετε στα εξής ερωτήματα:

α) Πώς δίνεται αυτή η μετέωρη κατάσταση, που κυριαρχεί σ' όλο το ποίημα και παίζει ανάμεσα σε μια απόλυτη συστοιχία της φύσης (χρωματικά κυρίως) και της εσωτερικής ζωής της ψυχής; (να επισημάνετε με ποιες λέξεις αποδίδονται οι διάφορες καταστάσεις, αλλά και με ποια άλλα μέσα, που έχουν σχέση με το μέτρο, την ομοιοκαταληξία κτλ.).

β) Πώς εικονίζεται η αναδρομή της ψυχής στο παρελθόν;

Σονέτο

Είναι ποίημα σταθερής μορφής και συνήθως λυρικού περιεχομένου. Η ονομασία «σονέτο» προέρχεται από την ιταλική γλώσσα: *sonetto* = σύντομος, μικρός ήχος· μικρό, σύντομο τραγούδι, τραγουδάκι (στα λατινικά *sonus* = ήχος).

Η ελληνική ονομασία «δεκατετράστιχο» είναι περισσότερο εύστοχη: στηρίζεται σ' ένα εξωτερικό γνώρισμα, που είναι ο σταθερός αριθμός των στίχων. Ο Κωστής Παλαμάς λ.χ. θέλοντας να αποφύγει την ξενική ονομασία, τιτλοφόρησε τη συλλογή του με σονέτα «Τα δεκατετράστιχα».

Το σονέτο, στην κλασική καταρχήν μορφή του, παρουσιάζει τα ακόλουθα εξωτερικά χαρακτηριστικά:

α) είναι ποίημα ολιγόστιχο· αποτελείται από δεκατέσσερις στίχους, που κατανέμονται σε τέσσερις στροφές

β) οι δυο πρώτες στροφές είναι τετράστιχες, ενώ οι δυο τελευταίες τρίστιχες· έχουμε δηλαδή το σχήμα: 4 - 4 - 3 - 3

γ) το μέτρο είναι κανονικά ιαμβικό και οι στίχοι ενδεκασύλλαβοι

δ) στις δυο πρώτες τετράστιχες στροφές, η πιο συνηθισμένη μορφή ομοιοκαταληξίας είναι η σταυρωτή (α β β α)

ε) στις δυο τελευταίες τρίστιχες στροφές, η ομοιοκαταληξία μπορεί να παρουσιάζει ποικίλους συνδυασμούς και τύπους. Πάντως, ένας τουλάχιστον στίχος της μιας στροφής πρέπει να ομοιοκαταληκτεί με έναν της άλλης.

Literary movement: Parnassianism (or Parnassism)

THE STORY OF ROSINA (1895) by Henry Austin Dobson

The scene, a wood. A shepherd tip-toe
creeping,
Carries a basket, whence a billet peeps,
To lay beside a silk-clad Oread sleeping
Under an urn; yet not so sound she sleeps
But that she plainly sees his graceful act;
" He thinks she thinks he thinks she sleeps,"
in fact.

One hardly needs the "Peint par François
Boucher".
All the sham life comes back again, — one
sees
Alcoves, Ruelles, the Lever and the Coucher,
Patches and Ruffles, Roues and Marquises;
The little great, the infinite small thing
That ruled the hour when Louis Quinze was
king.

For these were yet the days of halcyon
weather, —
A "Martin's summer," when the nation swam,
Aimless and easy as a wayward feather,
Down the full tide of jest and epigram; —
A careless time, when France's bluest blood
Beat to the tune of "After us the Flood."

Plain Roland still was placidly "inspecting,"
Not now Camille had stirred the Cafe Foy;
Marat was young, and Guillotin dissecting,
Corday unborn, and Lamballe in Savoie;
No faubourg yet had heard the Tocsin ring: —

This was the summer — when Grasshoppers
sing.

And far afield were sun-baked savage
creatures,
Female and male, that tilled the earth, and
wrung
Want from the soil; — lean things with livid
features,
Shape of bent man, and voice that never
sung:
These were the Ants, for yet to Jacques
Bonhomme.
Tumbrils were not, nor any sound of drum.

But Boucher was a Grasshopper, and painted,
—
Rose-water Raphael, — en couleur de rose,
The crowned Caprice, whose sceptre, nowise
sainted,
Swayed the light realm of ballets and bons
mots; —
Ruled the dim boudoir's demi-jour, or drove
Pink-ribboned flocks through some pink-
flowered grove.

A laughing Dame, who sailed a laughing cargo
Of flippant loves along the Fleuve du Tendre;
Whose greatest grace was jupes a la
Camargo,
Whose gentlest merit gentiment se rendre;
Queen of the rouge-cheeked Hours, whose
footsteps fell
To Rameau's notes, in dances by Gardel; —
[...]

Pre-reading questions:

1. Henry Austin Dobson is one of the few representatives of Parnassianism in England. Why do you think this movement didn't flourish that much in the late 19th century England?
2. Given that Henry Austin Dobson was inspired by the pre-Romantic French writers, what can this poem be about, concerning the French historical background?

«Η Ποίηση στην Νεοελληνική και στην Αγγλική Λογοτεχνία...»
Μια διαθεματική προσέγγιση της Λογοτεχνίας και των Αγγλικών μέσα από επιλεγμένα ποιήματα της νεοελληνικής και της αγγλικής λογοτεχνίας

While-reading questions:

3. Parnassianism is known for the return of the poets to mythical themes. How is it conveyed in this poem?
4. The poem starts with an incident in François Boucher's life, who was a French painter in the 18th century. What does this imply about the rest of the poem's content?
- 5a. Find the biographical elements of the personalities mentioned in the poem and explain which two periods of the French 18th century history the poem refers to.
- 5b. How do these periods contrast each other? Use elements from the poem that justify your answer.
6. It has been claimed that Dobson belongs to the later Aesthetic movement. Find elements in this extract of his poem that justify this statement.
7. Analyse the structure of the extract. How are the stanzas structured? What kind of rhyming is used?
8. Why does the poet keep some French words in his work and does not use the English ones?

Post-reading activity:

Find a Greek poem belonging to Parnassianism and then compare and contrast its themes and form with this extract of 'The Story of Rosina'.

Λογοτεχνικό ρεύμα: Συμβολισμός

Ο συμβολισμός είναι ένα ρεύμα που εμφανίστηκε στη Γαλλία στα τέλη του 19ου αιώνα και επηρέασε κυρίως την ποίηση και λιγότερο τη μουσική και τη ζωγραφική. Γεννήθηκε ως αντίδραση στην ψυχρότητα του παρνασσιισμού και συνιστά μια επιστροφή στη ρομαντική ποίηση.

Οι λογοτέχνες προσπαθούν να προβάλουν τα συναισθήματα και τις ψυχικές τους διαθέσεις μέσα από αντικείμενα, τα οποία δανείζονται από τον υλικό και πνευματικό κόσμο και ενσωματώνουν στο έργο τους μέσω λεκτικών συμβόλων. Βασικά χαρακτηριστικά των έργων είναι ο περιορισμός του εννοιολογικού περιεχομένου καθώς και η υποβλητικότητα και η μουσικότητα του στίχου, η οποία εξαρτάται από τη σωστή επιλογή και διάταξη των λέξεων.

Βασικά χαρακτηριστικά

Οι συμβολιστές δίνουν έμφαση στον εσωτερικό κόσμο των ανθρώπων. Τα αντικείμενα-πράγματα του εξωτερικού κόσμου και τα στοιχεία της φύσης χρησιμοποιούνται ως σύμβολα, για να αποδώσουν τα συναισθήματα, τις ψυχικές διαθέσεις τους.

Υποβλητικότητα-υπαινικτικότητα: στα ποιήματα υπάρχει ένα κλίμα ρευστό, θολό, ασαφές. Οι ιδέες και τα συναισθήματα δε λέγονται καθαρά, αλλά υποβάλλονται μέσα από εικόνες.

Μελαγχολία, απαισιοδοξία, θλίψη, διάθεση ονειροπόλησης.

Η μουσικότητα του στίχου (πλούσια ομοιοκαταληξία, λέξεις μελωδικές, επαναλήψεις λέξεων ή φράσεων)

Καινοτομίες στη μορφή και στην έκφραση: χαλαρή ομοιοκαταληξία, ανομοιοκατάληκτος ή ελεύθερος στίχος, πολλά και πρωτότυπα σχήματα λόγου, ιδιόρρυθμη σύνταξη, νέο λεξιλόγιο.

Ο συμβολισμός προετοίμασε το έδαφος για τη μετάβαση από την παραδοσιακή στη νεότερη ποίηση.

Ο συμβολισμός στη νεοελληνική ποίηση

Το ρεύμα του συμβολισμού εμφανίζεται στην ελληνική ποίηση στις αρχές του 20ου αιώνα και επηρέασε δύο ομάδες ποιητών:

1) Ποιητές της Νέας Αθηναϊκής Σχολής (1900-1910): από το συμβολισμό επηρεάστηκαν οι Κωνσταντίνος Χατζόπουλος, Γιάννης Καμπύσης, Σπήλιος Πασαγιάννης, Απόστολος Μελαχρινός, Ιωάννης Γρυπάρης, Κωστής Παλαμάς, Κ. Π. Καβάφης.

2) Ποιητές της γενιάς του 20 (Νεοσυμβολιστές): σε αυτήν την ομάδα ανήκουν οι ποιητές:

Κώστας Καρυωτάκης, Κώστας Ουράνης, Ναπολέων Λαπαθιώτης, Τέλλος Άγρας, Μήτσος Παπανικολάου, Μαρία Πολυδούρη.

Αυτοί οι ποιητές εκφράζουν στα ποιήματά τους την απογοήτευση, την απαισιοδοξία, την ανία, το ανικανοποίητο του μοναχικού ατόμου που έχει τραυματιστεί από την πραγματικότητα, έχει κλειστεί στον εαυτό του και αναζητά λύτρωση στη φυγή ή στο παρελθόν.

Λογοτεχνικό ρεύμα: Συμβολισμός

ΙΘΑΚΗ (1911) του Κωνσταντίνου Καβάφη (1863-1933)

Πρωτοδημοσιεύτηκε στο περιοδικό Γράμματα του Οκτωβρίου - Νοεμβρίου 1911, όταν ο ποιητής ήταν σαράντα οκτώ ετών. Ανήκει στα διδακτικά ποιήματα του Καβάφη.

Σὰ βγεῖς στὸν πηγαῖμὸ γιὰ τὴν Ἰθάκη,
νὰ εὐχέσαι νᾶναι μακρὺς ὁ δρόμος,
γεμάτος περιπέτειες, γεμάτος γνώσεις.

Τοὺς Λαιστρυγόνας καὶ τοὺς Κύκλωπας,
τὸν θυμωμένο Ποσειδῶνα μὴ φοβᾶσαι,
τέτοια στὸν δρόμο σου ποτέ σου δὲν θὰ βρεῖς,
ἂν μὲν ἡ σκέψις σου ὑψηλὴ, ἂν ἐκλεκτὴ
συγκίνησις τὸ πνεῦμα καὶ τὸ σῶμα σου ἀγγίζει.

Τοὺς Λαιστρυγόνας καὶ τοὺς Κύκλωπας,
τὸν ἄγριο Ποσειδῶνα δὲν θὰ συναντήσεις,
ἂν δὲν τοὺς κουβανεῖς μὲς στὴν ψυχὴ σου,
ἂν ἡ ψυχὴ σου δὲν τοὺς στήνει ἔμπρός σου.

Νὰ εὐχέσαι νὰ ἔναι μακρὺς ὁ δρόμος.
Πολλὰ τὰ καλοκαιρινὰ πρωῒα νὰ εἶναι
ποὺ μὲ τί εὐχαρίστηση, μὲ τί χαρὰ
θὰ μπαίνεις σὲ λιμένας πρωτοειδωμένους·

νὰ σταματήσεις σ' ἔμπορεῖα Φοινικικά,
καὶ τὲς καλὲς πραγμάτειες ν' ἀποκτήσεις,
σεντέφια καὶ κοράλλια, κεχριμπάρια κ' ἔβενους,
καὶ ἡδονικὰ μυρωδικὰ κάθε λογῆς,
ὅσο μπορεῖς πιὸ ἄφθονα ἡδονικὰ μυρωδικὰ.

Σὲ πόλεις Αἰγυπτιακὲς πολλὲς νὰ πᾶς,
νὰ μάθεις καὶ νὰ μάθεις ἀπ' τοὺς σπουδασμένους.
Πάντα στὸ νοῦ σου νάχῃς τὴν Ἰθάκη.
Τὸ φθάσιμον ἐκεῖ εἶν' ὁ προορισμός σου.

Ἄλλὰ μὴ βιάζῃς τὸ ταξεῖδι διόλου.
Καλλίτερα χρόνια πολλὰ νὰ διαρκέσει.
Καὶ γέρος πιά ν' ἀράξῃς στὸ νησί,
πλούσιος μὲ ὅσα κέρδισες στὸν δρόμο,
μὴ προσδοκῶντας πλούτη νὰ σὲ δώσῃ ἡ Ἰθάκη.

«Η Ποίηση στην Νεοελληνική και στην Αγγλική Λογοτεχνία....»
Μια διαθεματική προσέγγιση της Λογοτεχνίας και των Αγγλικών μέσα από επιλεγμένα ποιήματα της νεοελληνικής και της αγγλικής λογοτεχνίας

'Η 'Ιθάκη σ' ἔδωσε τ' ὥραϊο ταξίδι.
Χωρίς αὐτὴν δὲν θάβγαινες στὸν δρόμο.
'Αλλά δὲν ἔχει νὰ σὲ δώσει πιά.

Κι ἂν πτωχικὴ τὴν βρῆς, ἡ 'Ιθάκη δὲν σὲ γέλασε.
'Ετσι σοφὸς ποὺ ἔγινες, μὲ τόση πείρα,
ἤδη θὰ τὸ κατάλαβες ἡ 'Ιθάκες τί σημαίνουν.

Λαιστρυγόνες: μυθικὴ φυλὴ γιγαντόσωμων ἀνθρωποφάγων, που εἶχαν πρωτεύουσα τους τὴ Λαιστρυγονία, τὴν υψηλὴ πόλη τοῦ Λάμου.

κουβανεῖς: κουβαλάς.

σεντέφι ἢ σιντέφι: ἀντικείμενο φτιαγμένο ἀπὸ μάρμαρο, οὐσία που ἰριδίζει καὶ ἀποτελεῖ τὴν ἐπιφάνεια ορισμένων οστράκων.

έβενος: μαύρο πολῦτιμο ξύλο σκληρό, κατάλληλο γιὰ στίλβωση.

Για τὸ βαθύτερο νόημα τοῦ ποιήματος εἶναι προτιμότερο ν' ἀφήσουμε τὸν ἴδιο τὸν ποιητὴ νὰ μιλήσει: «*Τὸ νόημα τοῦ ποιήματος τούτου εἶναι ἀπλὸν καὶ σαφές. Ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἐπιδιώκει ἓνα σκοπὸν «Ἰθάκην», ἀποκτὰ πείραν, γνώσεις καὶ ἐνίστε ἀγαθὰ ἀνώτερα τοῦ σκοποῦ τοῦ ἴδιου.*

Κάποτε δε τὴν Ἰθάκην, ὅταν φθάνει στὸ τέρμα τῶν προσπαθειῶν του, τὴν εὐρίσκει πτωχικὴν, κατωτέρα τῶν προσδοκιῶν του. Ἐντούτοις ἡ Ἰθάκη δὲν τὸν γέλασε».

Ὁ Καβάφης χρησιμοποιεῖ ἀφενὸς τὴν ἐπανάληψη, ἀφετέρου τὴν ἀντισυμβατικὴ σύνταξη καὶ ὀρθογραφία:

τὴν ἐπανάληψη γιὰ νὰ δοθεῖ ἔμφαση:

- ἡ εὐχή νὰ εἶναι τὰ ταξίδι μακρὸ, καὶ στὴν ἀρχὴ τοῦ ποιήματος ἀλλὰ καὶ στὴν ἀρχὴ τῆς δεύτερης στροφῆς
- οἱ δυσκολίες - συμβολισμοὶ τοῦ ταξιδιοῦ, οἱ Λαιστρυγόνες καὶ οἱ Κύκλωπες, ὁ θυμωμένος Ποσειδῶνας, ἐπαναλαμβάνονται δυο φορές στὴν πρώτη στροφή, τὸ ἴδιο καὶ
- τὰ ἡδονικὰ μυρωδικὰ στὴ δεύτερη στροφή ἐπαναλαμβάνονται ἐπίσης δυο φορές - σύμβολα τοῦ ἐρωτισμοῦ που διατρέχει ἀρκετὰ ποιήματα τοῦ Καβάφη[†]
- τὸ ἴδιο τὸ ὄνομα τῆς Ἰθάκης, που στὶς τελευταῖες στροφές τοῦ ποιήματος ἐπαναλαμβάνεται τρεῖς φορές αὐτοῦσιο καὶ μὴ σε (ἀντισυμβατικὸ) πληθυντικὸ

τὴν μὴ συμβατικὴ ὀρθογραφία / σύνταξη:

- «αν δὲν τους κουβανεῖς μες στὴν ψυχὴ σου», ἀντὶ γιὰ «κουβαλεῖς»
- «ἡ Ἰθάκες» με τὴν ἀντισυμβατικὴ χρῆση τοῦ πληθυντικοῦ

Οἱ Λαιστρυγόνες καὶ οἱ Κύκλωπες, ὁ ἄγριος Ποσειδῶνας - που συμβολίζουν στὶς ἐσωτερικὲς μας ἀναζητήσεις τὶς φοβίες μας, ὅτι μας σταματᾶ καὶ μας τρομάζει

ἡ Ἰθάκη, ἡ ἴδια, ἡ μετουσίωση τοῦ ὀμηρικοῦ ταξιδιοῦ τῆς ἐπιστροφῆς στὸ καβαφικὸ ταξίδι ἀναζήτησης ἐμπειριῶν καὶ σοφίας συμβολισμὸς που ἐνισχύεται ἀπὸ τὴν ἀντισυμβατικὴ χρῆση τοῦ πληθυντικοῦ, «ἡ Ἰθάκες» (τὸ ἄρθρο «ἡ» στὸν ἐνικό καὶ τὸ νησί στὸν πληθυντικὸ «Ἰθάκες») στὸ τέλος τοῦ ποιήματος

«Η Ποίηση στην Νεοελληνική και στην Αγγλική Λογοτεχνία...»

Μια διαθεματική προσέγγιση της Λογοτεχνίας και των Αγγλικών μέσα από επιλεγμένα ποιήματα της νεοελληνικής και της αγγλικής λογοτεχνίας

οι «καλές πραγμάτειες», τα σεντέφια και κοράλλια, κεχριμπάρια κ' έβνοι και ηδονικά μυρωδικά κάθε λογής, σύμβολα των πόθων μας, σύμβολα της ηδονής που ύμνησε ο Καβάφης στο ποιητικό του έργο του

τα Φοινικικά εμπορεία και οι Αιγυπτιακές πόλεις, σε μια ακριβή περιγραφή των προορισμών που θα έβρισκε ο Οδυσσεάς στο ταξίδι της εποχή του, χρησιμεύουν ως σύμβολα των προορισμών του κάθε ταξιδιού

Τέλος, σημαντικό συμβολικό ρόλο έχει η παντελής έλλειψη αναφοράς στον Οδυσσέα, κάτι που μετουσιώνει την Ιθάκη από προορισμό του ταξιδιού του ομηρικού Οδυσσέα σε προορισμό του κάθε αναγνώστη ως δικαιολογία για να κάνει κανείς το ταξίδι της ζωής.

Στοιχεία τεχνικής της καβαφικής ποίησης:

Διάλογος ή μονόλογος με δραματικό χαρακτήρα

Λιτά εκφραστικά μέσα

Φωτεινότητα αλλά και ειρωνεία.

Αμφίσημη παρουσίαση των ηρώων του.

Ρεαλισμός, πεζολογία, αντιρητορικό ύφος.

Διδακτικός τόνος

Αποφθεγματικός και επιγραμματικός λόγος.

Δημοτική γλώσσα με στοιχεία της καθαρεύουσας και με αντιλυρικό χαρακτήρα.

Χρήση συμβόλων και απόκρυψη.

Ιαμβικός στίχος, ανισοσύλλαβος.

Ελεύθερος και απέριττος στίχος.

Λιτότητα και πυκνότητα, ακρίβεια και εγκράτεια στη γλώσσα.

Γοητεία του υπονοούμενου, υποβλητική ομορφιά, πρόκληση συγκινήσεων.

Εσωτερικά γνωρίσματα:

Υψηλή αντίληψη για την τέχνη.

Νοσταλγική μετατόπιση στο χώρο και το χρόνο.

Μελαγχολικός τόνος.

Δευτέρα Οδύσσεια

Η «Δευτέρα Οδύσσεια» γράφτηκε το 1894 και δημοσιεύτηκε μετά το θάνατο του ποιητή ως ένα από τα «κρυμμένα ποιήματά» του.

Οδύσσεια δευτέρα και μεγάλη,
της πρώτης μείζων ίσως. Αλλά φευ
άνευ Ομήρου άνευ εξαμέτρων.

Ήτο μικρόν το πατρικόν του δώμα,
ήτο μικρόν το πατρικόν του άστου,
και όλη του η Ιθάκη ήτο μικρά.

Του Τηλεμάχου η στοργή, η πίστις
της Πηνελόπης, του πατρός το γήρας,
οι παλαιοί του φίλοι, του λαού
του αφοσιωμένου η αγάπη,

«Η Ποίηση στην Νεοελληνική και στην Αγγλική Λογοτεχνία...»
Μια διαθεματική προσέγγιση της Λογοτεχνίας και των Αγγλικών μέσα από επιλεγμένα ποιήματα
της νεοελληνικής και της αγγλικής λογοτεχνίας

η ευτυχής ανάπαυσις του οίκου
εισήλθον ως ακτίνες της χαράς
εις την καρδίαν του θαλασσοπόρου.
Και ως ακτίνες έδυσαν.

Η δίψα
εξύπνησεν εντός του της θαλάσσης.
Εμίσει τον αέρα της ξηράς.
Τον ύπνον του ετάραττον την νύκτα
της Εσπέρας τα φαντάσματα.
Η νοσταλγία τον κατέλαβε

των ταξιδίων, και των πρωινών
αφίξεων εις τους λιμένας όπου,
με τι χαράν, πρώτην φοράν εμβαίνεις.

Του Τηλεμάχου την στοργήν, την πίστιν
της Πηνελόπης, του πατρός το γήρας,
τους παλαιούς του φίλους, του λαού

του αφοσιωμένου την αγάπην,
και την ειρήνην και ανάπυσιν
του οίκου εβαρύνθη.
Κ' έφυγεν.

Ότε δε της Ιθάκης αι ακταί
ελιποθύμουν βαθμηδόν εμπρός του
κ' έπλεε προς δυσμάς πλησίστις,
προς Ίβηρας, προς Ηρακλείους στήλας,-
μακράν παντός Αχαϊκού πελάγους,-
ησθάνθη ότι έζη πάλιν, ότι

απέβαλλε τα επαχθή δεσμά
γνωστών πραγμάτων και οικιακών.
Και η τυχодиώκτις του καρδιά
ηυφραίνετο ψυχρώς, κενή αγάπης.

Η «Δευτέρα Οδύσσεια» είναι ένα ποίημα που γράφτηκε το 1894, ενώ η «Ιθάκη» γράφτηκε το 1910. Τα δύο ποιήματα έχουν μεγάλες ομοιότητες και ακόμα και οι διαφορές τους μας δείχνουν ότι το ένα είναι εξέλιξη του άλλου. Ο Μαρωνίτης μας λέει ότι η «Δευτέρα Οδύσσεια» (αν και είναι ένα ποίημα ελάχιστα μελετημένο) δηλώνει την αρχή της περιόδου του συμβολισμού του ποιητή ενώ η «Ιθάκη» (που είναι ένα ποίημα διάσημο μέχρι υπερβολής) δηλώνει το τέλος αυτής της περιόδου.

«Η Ποίηση στην Νεοελληνική και στην Αγγλική Λογοτεχνία...»
Μια διαθεματική προσέγγιση της Λογοτεχνίας και των Αγγλικών μέσα από επιλεγμένα ποιήματα της νεοελληνικής και της αγγλικής λογοτεχνίας

Τα δύο ποιήματα μας δίνουν την ομορφιά και την αγάπη του Καβάφη για το αρχαίο ελληνικό πνεύμα, για τη μυθολογία και την ιστορία. Μας δίνουν όμως και μια νοσταλγία, ένα λυρισμό και μας αφήνουν με μια βαθιά σκέψη όταν τα διαβάζουμε.

Δραστηριότητες

1. Το ποίημα έχει παραινετικό χαρακτήρα. Αφού συγκεντρώσετε τις παραινέσεις αυτές, να τις μεταφέρετε στο γ' πρόσωπο, ώστε να αποδίδουν περιληπτικά το περιεχόμενο του ποιήματος.
2. Ποιο τρόπο ζωής προτείνει στο ποίημα αυτό ο Καβάφης; Τι θα αποκομίσει ο νέος από τη ζωή, αν ακολουθήσει τις συμβουλές του ποιητή;
3. α) Από πού αντλεί ο ποιητής το θέμα του; β) Γνωρίζετε ποιήματα άλλων ποιητών με το ίδιο θέμα;
4. Πώς ερμηνεύετε τα πολύτιμα αγαθά («σεντέφια και κοράλλια, κεχρμπάρια κι έβενους / και ηδονικά μυρωδικά») που κερδίζει κανείς στο ταξίδι του;
5. Σας συγκίνησε το ποίημα αυτό; Να αναπτύξετε τις εντυπώσεις σας από το ποίημα σε 200 περίπου λέξεις.
6. Ποια αξία έχει το ποίημα αυτό για τους νέους της εποχής μας; [Να γράψετε ένα μικρό δοκίμιο περίπου 150 λέξεων]
7. Να σχολιάσετε το νόημα των στίχων 9-10.
8. Τι είναι κατά την άποψή σας η Ιθάκη του ποιήματος;
9. Ποια συγκεκριμένα θέλητρα παρουσιάζει το ταξίδι για την Ιθάκη; (Να στηρίξετε την απάντησή σας κυρίως στη δεύτερη στροφή).
10. Να αναπτύξετε το νόημα του ποιήματος γραπτά σε μια περιεκτική παράγραφο ως δέκα γραμμές.
11. Είναι αισιόδοξο ή απαισιόδοξο το μήνυμα της Ιθάκης; Να δικαιολογήσετε την άποψή σας.
12. Ο ποιητής χρησιμοποιεί στο ποίημα το β' ενικό πρόσωπο: α) Σε ποιον νομίζετε ότι απευθύνεται; β) Τι πετυχαίνει με αυτόν τον εκφραστικό τρόπο;
13. Ποιος τρόπος ζωής προβάλλεται στο ποίημα του Καβάφη «Όσο μπορείς»; Να τον συγκρίνετε με τον τρόπο ζωής που υποβάλλεται στο ποίημα «Ιθάκη».

«Όσο μπορείς»

Κι αν δεν μπορείς να κάμεις την ζωή σου όπως την θέλεις,
τούτο προσπάθησε τουλάχιστον
όσο μπορείς; μην την εξευτελίζεις

«Η Ποίηση στην Νεοελληνική και στην Αγγλική Λογοτεχνία...»
Μια διαθεματική προσέγγιση της Λογοτεχνίας και των Αγγλικών μέσα από επιλεγμένα ποιήματα
της νεοελληνικής και της αγγλικής λογοτεχνίας

μες στην πολλή συνάφεια του κόσμου,
μες στες πολλές κινήσεις κι ομιλίες.

Μην την εξευτελίζεις πηαίνοντάς την,
γυρίζοντας συχνά κ' εκθέτοντάς την
στων σχέσεων και των συναναστροφών
την καθημερινήν ανοησία,
ώς που να γίνει σα μια ξένη φορτική.

14. Να αναζητήσετε και άλλα ποιήματα του Καβάφη, στα οποία την αφετηρία της ποιητικής έμπνευσης αποτελούν τα ομηρικά έργα (π.χ. «Τρώες», «Η κηδεία του Σαρπηδόνα» κ.ά.) και να γράψετε ένα σύντομο δοκίμιο με θέμα τους τρόπους με τους οποίους ο ποιητής αξιοποιεί αυτά τα έργα.

15. Να συγκρίνετε το ποίημα αυτό με το ποίημα του Σεφέρη «Πάνω σ' ένα ξένο στίχο», καθώς και με το απόσπασμα από τη Θεία Κωμωδία του Δάντη [μετάφραση Τ. Κ. Παπατσώνη] και να επισημάνετε την οπτική γωνία από την οποία αντιμετωπίζεται το ίδιο θέμα.

16. Να συγκρίνετε τον τρόπο ζωής που παρουσιάζεται στο ποίημα αυτό με εκείνον που υποβάλλουν τα ποιήματα του Καβάφη «Θερμοπύλες», «Τείχη», «Τρώες» και «Απολείπειν ο Θεός Αντώνιον».

17. Για τον Οδυσσέα η Ιθάκη ήταν ο νόστος, ο γυρισμός. Για τον καβαφικό ήρωα είναι ένας «πηγαιμός», χωρίς επιστροφή στην αφετηρία του ταξιδιού. α) Να επισημάνετε κι άλλες τέτοιες διαφοροποιήσεις. β) Έχοντας ως αφετηρία το συγκεκριμένο ποίημα, να δείξετε πώς λειτουργεί ή πώς μετασηματίζεται ένας μύθος για να εξυπηρετήσει τις προθέσεις ενός ποιητή

18. Σύμφωνα με τον Τ. Μαλάνο και Σ. Τσίρκα η «Ιθάκη» του Καβάφη είναι επηρεασμένη από το ποίημα του Λατίνου ψευδο-Πετρώνιου «Exortatio ad Ulysem» Να παραλληλίσετε τα δύο ποιήματα και να δείξετε πώς μεταπλάθει ο ποιητής αυτή την πηγή έμπνευσής του.

Άσε τη χώρα σου και γύρισε παράλια ξένα.
Ω νεανία! Πραγμάτων πιο επικίνδυνων σειρά σε περιμένει.
Στα βάσανα μην υποκύψεις.
Του Δούναβη του απόμακρου τις όχθες να γνωρίσεις.
τον παγερό Βοριά, τα ειρηνικά βασίλεια της Αιγύπτου.
Τις χώρες που τον Ήλιο βλέπουν ν' ανατέλλει
και κείνες που τον βλέπουνε να γέρνει:
Πολύπειρος να φθάσεις, Οδυσσέα, σε τόπους άλλους.

19. Να συγκρίνετε την Ιθάκη του Καβάφη με την ομώνυμη Ιθάκη του Ντίνου Χριστιανόπουλου, ως προς το περιεχόμενο.

Ντίνου Χριστιανόπουλου, «Ιθάκη»

Δεν ξέρω αν έφυγα από συνέπεια
ή από ανάγκη να ξεφύγω τον εαυτό μου,
τη στενή και μικρόχαρη Ιθάκη
με τα χριστιανικά της σωματεία
και την ασφυχτική της ηθική.

Πάντως, δεν ήταν λύση· ήταν ημίμετρο.

Κι από τότε κυλιέμαι από δρόμο σε δρόμο
αποχτώντας πληγές κι εμπειρίες.
Οι φίλοι που αγάπησα έχουνε πια χαθεί
κι έμεινα μόνος τρέμοντας μήπως με δει κανένας
που κάποτε του μίλησα για ιδανικά...

Τώρα επιστρέφω με μίαν ύστατη προσπάθεια
να φανώ άψογος, ακέραιος, επιστρέφω
κι είμαι, Θεέ μου, σαν τον άσωτο που αφήνει
την αλητεία, πικραμένος, και γυρνάει
στον πατέρα τον καλόκαρδο, να ζήσει
στους κόλπους του μίαν ασωτία ιδιωτική.

Τον Ποσειδώνα μέσα μου τον φέρνω,
που με κρατάει πάντα μακριά·
μα κι αν ακόμα δυνηθώ να προσεγγίσω,
τάχα η Ιθάκη θα μου βρει τη λύση;

[πηγή: Ντίνος Χριστιανόπουλος, *Ποιήματα*, Εκδόσεις Διαγωνίου, Θεσσαλονίκη 1998 (3η έκδ.), σ. 26]

Literary movement: Symbolism

SAILING TO BYZANTIUM (1926) by William Butler Yeats

I
That is no country for old men. The young
In one another's arms, birds in the trees,
—Those dying generations—at their song,
The salmon-falls, the mackerel-crowded seas,
Fish, flesh, or fowl, commend all summer long
Whatever is begotten, born, and dies.
Caught in that sensual music all neglect
Monuments of unageing intellect.

II
An aged man is but a paltry thing,
A tattered coat upon a stick, unless
Soul clap its hands and sing, and louder sing
For every tatter in its mortal dress,
Nor is there singing school but studying
Monuments of its own magnificence;
And therefore I have sailed the seas and come
To the holy city of Byzantium.

III
O sages standing in God's holy fire
As in the gold mosaic of a wall,
Come from the holy fire, perne in a gyre,
And be the singing-masters of my soul.
Consume my heart away; sick with desire
And fastened to a dying animal
It knows not what it is; and gather me
Into the artifice of eternity.

IV
Once out of nature I shall never take
My bodily form from any natural thing,
But such a form as Grecian goldsmiths make
Of hammered gold and gold enamelling
To keep a drowsy Emperor awake;
Or set upon a golden bough to sing
To lords and ladies of Byzantium
Of what is past, or passing, or to come.

Pre-reading questions:

1. William Butler Yeats was a symbolist poet inspired by the legends and the occult. How do you think these provided him with material for his poetry?
2. Can you guess what the poem's title 'Sailing to Byzantium' means, given that it is symbolic? Does it remind you of any other well-known symbolic poems?

While-reading questions:

3. Who is the speaker and why is he sailing to Byzantium? Justify your answer with words or phrases from the poem.
4. The poem is based on the contrast between the old and the young. What does this contrast consist of? Justify your answer with words or phrases from the poem.
5. How is mortality treated in the poem? What is the speaker's stance towards it?
6. The Byzantine mosaics the poet refers to are the famous ones in Ravenna, where he saw them himself. What do they stand for in the poem?
7. The poet addresses the wise men of Byzantium with the phrase 'O sages'. Why are they mentioned here?
8. Does the speaker sound satisfied from this journey and why?
9. Analyse the structure of the poem. How are the stanzas structured? What kind of rhyming is used?

Post-reading activity:

Compare Yeats' poem 'Sailing to Byzantium' with Kavafis' poem 'Ithaca' in the way they use the symbols of Byzantium and Ithaca respectively. What do these two symbols have in common and in what way are they different?

Λογοτεχνικό ρεύμα: Μοντερνισμός

Ο μοντερνισμός αναπτύχθηκε στα τέλη του 19ου και τις αρχές του 20ου αιώνα ως αντίδραση στις συντηρητικές αξίες του ρεαλισμού. Εκφράζει την κρίση του αστικού πολιτισμού και τις συνταρακτικές αλλαγές που επήλθαν στη Δυτική κοινωνία. Χαρακτηριστικά του είναι η απόρριψη της παράδοσης και η υιοθέτηση νέων τάσεων, οι οποίες επηρεάζονται από την συνεχώς εξελισσόμενη τεχνολογία και τις επιπτώσεις του πρώτου παγκοσμίου πολέμου.

Λογοτεχνικό ρεύμα: Μοντερνισμός

Ο ΓΥΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΞΕΝΙΤΕΜΕΝΟΥ (1938) του Γιώργου Σεφέρη

Το 1938 ο Γιώργος Σεφέρης επιστρέφει στην Αθήνα από την Κορυτσά, όπου είχε διοριστεί Πρόξενος της Ελλάδας το 1936. Ο ποιητής γυρίζοντας στην πατρίδα του βρίσκει το δικτατορικό καθεστώς του Ιωάννη Μεταξά (1936-1941) καλά εδραιωμένο και βιώνει με απογοήτευση, όχι μόνο το καθεστώς ανελευθερίας που έχει επιβληθεί, αλλά και την τοποθέτησή του στη Διεύθυνση Εξωτερικού Τύπου του Υφυπουργείου Τύπου, την οποία ως κυβερνητικός υπάλληλος δεν μπορεί να αρνηθεί. Ο ποιητής είναι υποχρεωμένος να εργαστεί για τη στρατιωτική κυβέρνηση κι αυτό του δημιουργεί δυσφορία και δυσκολία στο να αποδεχτεί το νέο του ρόλο.

Η κατάσταση που επικρατεί στην Ελλάδα, η προσωπική απογοήτευση του ποιητή, καθώς και η απειλή του πολέμου που δεσπόζει στην Ευρώπη -το Μάρτη του 1938 η Γερμανία θα προσαρτήσει την Αυστρία- βρίσκουν την έκφρασή τους σ' αυτό το εξαιρετικό ποίημα, όπου ο Σεφέρης εκφράζει όλη του την πικρή διάθεση και την αδυναμία του να συμβιβαστεί με τις αλλαγές που έχουν επέλθει στον τόπο του.

— Παλιέ μου φίλε τί γυρεύεις;
χρόνια ξενιτεμένος ήρθες
με εικόνες που έχεις αναθρέψει
κάτω από ξένους ουρανούς
μακριά απ' τον τόπο το δικό σου.

— Γυρεύω τον παλιό μου κήπο·
τα δέντρα μού έρχονται ως τη μέση
κι οι λόφοι μοιάζουν με πεζούλια
κι όμως σαν ήμουνα παιδί
έπαιζα πάνω στο χορτάρι
κάτω από τους μεγάλους ίσκιους
κι έτρεχα πάνω σε πλαγιές
ώρα πολλή λαχανιασμένος.

— Παλιέ μου φίλε ξεκουράσου
σιγά-σιγά θα συνηθίσεις·
θ' ανηφορίσουμε μαζί
στα γνώριμά σου μονοπάτια
θα ξαποστάσουμε μαζί
κάτω απ' το θόλο των πλατάνων
σιγά-σιγά θα 'ρθούν κοντά σου
το περιβόλι κι οι πλαγιές σου.

— Γυρεύω το παλιό μου σπίτι
με τ' αψηλά τα παραθύρια
σκοτεινιασμένα απ' τον κισσό

«Η Ποίηση στην Νεοελληνική και στην Αγγλική Λογοτεχνία...»
Μια διαθεματική προσέγγιση της Λογοτεχνίας και των Αγγλικών μέσα από επιλεγμένα ποιήματα
της νεοελληνικής και της αγγλικής λογοτεχνίας

γυρεύω την αρχαία κολόνα
που κοίταζε ο θαλασσινός.
Πώς θες να μπώ σ' αυτή τη στάνη;
οι στέγες μού έρχονται ώς τους ώμους
κι όσο μακριά και να κοιτάξω
βλέπω γονατιστούς ανθρώπους
λες κάνουνε την προσευχή τους.

— Παλιέ μου φίλε δε μ' ακούς;
σιγά-σιγά θα συνηθίσεις
το σπίτι σου είναι αυτό που βλέπεις
κι αυτή την πόρτα θα χτυπήσουν
σε λίγο οι φίλοι κι οι δικοί σου
γλυκά να σε καλωσορίσουν.

— Γιατί είναι απόμακρη η φωνή σου;
σήκωσε λίγο το κεφάλι
να καταλάβω τί μου λες
όσο μιλάς τ' ανάστημά σου
ολοένα πάει και λιγοστεύει
λες και βυθίζεσαι στο χώμα.

— Παλιέ μου φίλε συλλογίσου
σιγά-σιγά θα συνηθίσεις
η νοσταλγία σου έχει πλάσει
μια χώρα ανύπαρκτη με νόμους
έξω απ' τη γης κι απ' τους ανθρώπους.

— Πια δεν ακούω τσιμουδιά
βούλιαξε κι ο στερνός μου φίλος
παράξενο πώς χαμηλώνουν
όλα τριγύρω κάθε τόσο
εδώ διαβαίνουν και θερίζουν
χιλιάδες άρματα δρεπανηφόρα.

Άθήνα, άνοιξη '38

Δραστηριότητες

1. Σε ποιους στίχους φαίνεται πιο έντονα ο προφητικός τόνος του ποιήματος, που συνδέεται με τις ιστορικές εξελίξεις της εποχής;
2. Ποιες επιδράσεις διαφαίνονται στην ποίηση του Σεφέρη;
3. Ποιος είναι ο ρόλος των επαναλήψεων στο ποίημα;

4. Να ξεχωρίσετε κάποιο στίχο (ή στίχους) , που σας συγκίνησε ιδιαίτερα και να μεταφέρετε τις σκέψεις ή τα συναισθήματα, που σας προκάλεσε.

5. Αφού διαβάσετε το κείμενο: «Η τελευταία αρκούδα του Πίνδου» να αναφέρετε αν υπάρχουν ομοιότητες ως προς το περιεχόμενο με το ποίημα του Γιώργου Σεφέρη «Ο γυρισμός του ξενιτεμένου».

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΤΖΗΣ: «Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΑΡΚΟΥΔΑ ΤΟΥ ΠΙΝΔΟΥ»

Πήρε, λοιπόν, τη μικρή του τη σύνταξη για τα είκοσι χρόνια του, είχε βέβαια και κάτι λεφτά μαζεμένα με την τόση τη στέρηση και ξεκίνησε αμέσως για την Ελλάδα –για το Ντομπρίνοβο– Ηλιοχώριον, επαρχία Δωδώνης. Μέσα για μέσα στην καρδιά του Πίνδου. Δημήτριος Σκουρογιάννης – ι Μήτρους που λέγαμε,– ο επιστήθιος* φίλος μου και φίλος πολύ και του συγγραφέα μας. Στα σαράντα πέντε του πια, μα γερός ακόμα σαν βούβαλος, στρογγυλοπρόσωπος, αγριομάλλης, μεγαλόκορμος και στραβοπόδαρος, όπως είναι όλοι τους από κείνα τα μέρη, από κείνα τα βουνά τα μεγάλα.

Και γύρισε ο Σκουρογιάννης εκεί. Έτσι που το 'χε τάξει στον εαυτό του. Αυτό το Ντομπρίνοβο ήταν το στήριγμα της καρδιάς του στα χρόνια της ξενιτιάς, ήταν το τέρμα του μακρινού ταξιδιού του – κι η ανταμοιβή του μαζί. Τα μεγάλα βουνά της πατρίδας ερχόνταν και ξαναρχόνταν στην ερημιά του ξένου του τόπου, σκεπάζοντας με την αχλύ τη γαλάζια τους την καταχνιά της βορεινής πολιτείας. Και το βράδυ πάλι, καθώς έκλεινε αποσταμένος τα μάτια του, το ξερό, μονότονο όλη μέρα κροτάλισμα των σιδικικών, που βούιζε ακόμα στ' αυτιά του, σκεπαζότανε σιγά σιγά από κείνο το γνώριμο, το βαθύ τους ανάσασμα των χιλιάδων και χιλιάδων πεύκων κι ελάτων στον Πίνδο –εκεί, σε κείνον τον τόπο, που 'ταν ο τόπος του, όσο δεν ήτανε κανενός– κι αποκοιμότανε μέσα σ' αυτό.

Κρυφά, να μη φανερώνεται στους άλλους και τον αποπαίρνουνε με τις σαχλαμάρες και τα πειράγματα του ελληνικού καφενείου, αυτόν το γυρισμό δούλευε μέσα του – και τον χαιρόταν που θα τον είχε. Να τελειώσει καμιά φορά με τις νόρμες*, τα ακόρντ*, τα όρντουκ*, τα συρματόσκοινα, και να τελειώσει και με την ασφαλτο, το τσιμέντο και τ' αλουμίνιο, να φτάσει κάποτε κει:

– Κόβι, Μήτρου μ', κόβε να γυρίσουμε καμιά φορά...

Και καμιά φορά ξεχνιόταν ωστόσο, ξεσπούσε μπροστά στους άλλους: «Ιμείς από του Ντουμπρίνουβουν», «Ιμείς εκεί στο Ντουμπρίνουβον... Ιδέαν δεν έχετε ισείς...».

– Παράτα μας, ρε Σκουρογιάννη, μ' αυτό το Ντομπρίνοβο, του ριχνόνταν όλοι.

Τότες έσκυβε το κεφάλι, φούσκωνε τα μάγουλά του, μετάνιωνε που του ξέφυγε και το ξανάπε, σώπαινε κι ορκιζότανε μέσα του να φυλάγεται, να το φυλάει για τον εαυτό του, θησαυρό του, καημό του.

Αύγουστος ήταν. Από τη Θεσσαλονίκη που κατέβηκε με το τρένο –τίποτα δε στάθηκε να δει– γραμμή λεωφορείο και στην Κοζάνη, γραμμή κι από κει για την Κόνιτσα. Εκεί το νοίκιασε το μικρό ημιφορηγό για τις έξι βαλίτσες του, κάτι δέματα, κάτι πακέτα, άλλα μικρότερα – τα καζάντια* του στη Γερμανία. Σε τρεις-τέσσερες ώρες σταματήσανε στο μικρό μπακάλικο – ήταν από τότε, πριν φύγει. Τώρα, με το δρόμο που φκιάζανε, το μεγαλώσανε και σταματούν εκεί τα λεωφορεία. Κατέβασε τα πράματα, πλήρωσε τον άνθρωπο, έφυγε το φορηγάκι, αυτός στάθηκε μια στιγμή και κοίταξε γύρω του. Αριστερά του το βουνό της Λάιστας, κάτω η βαθιά ποταμιά που πάει με τ' άλλα νερά να βρει τον Αώο. Το χειμώνα βουίζει, η πλατιά της χαλκαριά λαμποκοπάει τώρα μέσα στον ήλιο. Πέρα, μπροστά του, ο Γυφτόκαμπος. Αντίκρυ του εκείνη η πλαγιά με τα πεύκα, τα ελάτια να κατακυλούν αραδιαστά, πυκνά, στητά, φουντωτά. Ξωπίσω της, πέρα, τα βουνά τα μεγάλα – όπως τα 'ξερε. Ο τόπος του.

Είκοσι χρόνια τα 'στειλε ταχτικά κάθε μήνα στους γονιούς του τα ογδόντα του μάρκα και να 'ρθει

δεν θέλησε. Δεν ήτανε μόνο για τα λεφτά, την οικονομία και δεν ήταν ύστερα μονάχα για τη δικτατορία, τις φασαρίες. Χωρίς να το ξέρει, χωρίς να μπορεί να σκεφτεί τέτοια πράγματα, ήταν κι αυτός από τους ανθρώπους εκείνους που δεν το λιανίζουνε* τ' όνειρό τους, το θέλουν ακέριο, σωστό, μια και καλή, το φκιάχνουνε μέσα τους, το στήνουνε, το δουλεύουν και ξέρουν, μπορούνε να την καρτερούνε την ώρα του.

Το χωριό αρχίζει λίγο πιο κάτω απ' το δρόμο, κατηφορίζοντας από τούτη τη μεριά της βαθιάς κοιλάδας. Τίποτα δε φαίνεται από το δρόμο. Μεγάλες καρυδιές τα κρύβουν, τα σκεπάζουν ολότελα τα πέτρινα σπίτια του ως κάτω στην εκκλησιά με τον πελώριο πλάτανο μπρος της. Το μεσημέρι κρατούσε ακόμα, ψυχή δεν ήταν στο δρόμο. Τράβηξε τα πράματά του στην άκρη, κάθισε στον ίσκιο πάνω σ' ένα κασόνι κι άκουγε τα τζιτζίκια. Σήκωσε μια στιγμή το κεφάλι κατά το δέντρο, χαμογέλασε – τον καλωσορίζανε.

Εκεί τον βρήκαν αργότερα, τον γνωρίσανε, τον βοήθησαν να κατεβάσουν τα πράματα, μπήκε στο πατρικό του, ήρθαν όλοι, τον καλωσορίσανε, τον δεχτήκανε μετά χαράς, μείνανε ως το βράδυ μαζί του.

Είχε φτάσει.

Απο τότε που γίνηκε ο κόσμος, οι Ντομπρινοβίτες ξενιτεύονται. Στο χωριό τους γυρίζουν άμα γεράσουν. Ποτές τους δεν ήτανε ξυλοκόποι στα δάση που 'χουνε γύρω τους, αγωγιάτες στα βουνά τους, τσομπαναράιοι, μαστόροι, χρυσικοί, καλαντζήδες*. Ένα παρακλάδι της Εγνατίας περνούσε από κει. Το παίρνανε και τραβούσαν – όπου τους βγάλει. Ξενιτευόντανε για να καζαντίσουν. Στα Γιάννινα, τη Θεσσαλονίκη –τον παλιό καιρό πηγαίνανε στα μέρη της Μαύρης Θάλασσας, κάτω χαμηλά στη Μεσημβρία, τον Πύργο, την παλιά Ανατολική Ρωμυλία– δικά τους ήτανε κάποτε κείνα τα μέρη. Ο συγγραφέας μας λέει πως είναι άνθρωποι σε τούτο τον κόσμο που το 'χουν στο αίμα τους να προκόβουν. Δεν πέφτουν έξω με τις δουλειές, τα λεφτά. Οι Ντομπρινοβίτες είναι απ' αυτούς: γερή καρδιά, γερό κορμί, σίγουρο μάτι.

Δίπατα πέτρινα σπίτια, εκκλησίες μεγάλες με πλατώματα* πλακόστρωτα μπροστά τους, σχολειό δικό τους, που φκιάζανε μόνοι τους, τα στενορούμια* του χωριού τους όλα καλντερίμι* με δουλεμένη την πέτρα – τη μαρτυρούνε την προκοπή που κάναν στα ξένα και που τη φέραν και δω.

Ξενιτεμένοι και τώρα, πάνε και τώρα το καλοκαίρι, με τα γιωταχί τους, τα τρανζίστορ, τις ηλεκτρικές τους κουζίνες, με τις νικέλινες* πολυθρόνες που κουβαλούνε μαζί τους για τις αυλές τους. Εργάτης στη Γερμανία από το Ντομπρίνοβο δεν πήγε κανένας – αυτός, ο Σκουρογιάννης μονάχα.

Κόσμος ήτανε και τώρα στο χωριό του, πολλές, Αύγουστο μήνα που γύρισε. Και χάρηκε βέβαια που τους βρήκε τόσους εκεί. Άλλοι τον 'ξέραν, τους ήξερε, μ' άλλους βρεθήκανε να 'χουν συγγένειες, παλιές γνωριμίες. Το βράδυ ανεβαίνουνε και μαζεύονται στο μπακαλικάκι του δρόμου, κατεβαίνουνε στην εκκλησιά με το μεγάλο της πλάτωμα, πότε πάλι στην πλατεία του σχολειού – μια ταράτσα πάνω από τη ρεματιά.

Θα 'θελε να τους έλεγε κάτι κι αυτός για τα δικά του της Γερμανίας, την ξενιτιά, τη νοσταλγία, τα βάσανα. Εδώ τώρα μπορούσε να το λέει πια και να μην φοβάται, πως «Ιμείς ιδώ στο Ντομπρίνοβον...». Δικοί του άνθρωποι είναι γύρω του, Ντομπρινοβίτες, Ντομπρίνοβο είναι όλα.

Και δεν το λέει. Από τις πρώτες μέρες ακόμα αρχίζει να νιώθει πως κάπως είναι και κάπως δεν είναι μαζί με τους άλλους. Κάτι του λείπει για να 'ναι μαζί τους, για να 'ναι απ' αυτούς. Ο συγγραφέας μας να 'ταν εδώ, θα μπορούσε να 'λεγε πως αυτός απόμεινε όλα τα χρόνια της Γερμανίας Ντομπρινοβίτης, οι άλλοι δεν είναι τίποτα πια, από πουθενά δεν είναι. Όπου βρεθούνε, μόλις βρεθούνε, θ' αρχίσουν σε λίγο να λένε πάλι για τις δουλειές τους, για τα λεφτά τους, τα μαγαζιά τους, τα πράματα, μηχανήματα, χτήματα που αγόρασαν, που θ' αγοράσουν. Αν ήταν εδώ κανένας Μπρουσάκης, Σαββίδης, Γιαννόπουλος, από κείνους τους φιλοσόφους του ελληνικού καφενείου, θα 'χε πάλι τη σοφή την εξήγησή του – κοινωνία της κατανάλωσης και το ξερίζωμα, την αλλοτρίωση*

«Η Ποίηση στην Νεοελληνική και στην Αγγλική Λογοτεχνία...»
Μια διαθεματική προσέγγιση της Λογοτεχνίας και των Αγγλικών μέσα από επιλεγμένα ποιήματα
της νεοελληνικής και της αγγλικής λογοτεχνίας

των ανθρώπων και τ' άλλα που λέγανε.

Ο Σκουρογιάννης δεν μπορούσε βέβαια να σκέφτεται τέτοια πράγματα, τόσο πολλά. Άρχισε μόνο και το 'νιωθε πως ήτανε μόνος μέσα σ' αυτούς τους ανθρώπους, έτσι σαν λίγο ξένος ανάμεσά τους. Του φαίνονται λίγο παράξενοι – άλλος κόσμος είναι. Άλλοι, λοιπόν, ήταν εκείνοι οι φιλόσοφοι με τις πολλές θεωρίες τους, τις παρλαπίπες* και τους καυγάδες. Αυτός ήταν που τους απόπαιρνε* τότε – τους θυμιάται τώρα καμιά φορά το βράδυ, γυρίζοντας σπίτι. Και κείνα τα βράδια της ξενιτιάς, το κουτό, βαρετό ξεροστάλιασμα* στο σταθμό –δεν ξέρει βέβαια κι αυτό να το πει– αν άλλο δεν είχανε μέσα –ήτανε κάπως σαν να τους δέναν, να τους ενώναν –ίδιος καημός, ίδια πίκρα– κάπως κοντά σου τον νιώθεις τον άλλον. Πολύ σκορπισμένοι του φαίνονται τούτοι – μέσα στην Ελλάδα, μέσα στο δικό τους τον τόπο. Και δεν το λέει «Ιμείς ιδώ εις το Ντομπρίνοβον» – φοβάται ο Σκουρογιάννης μη του ριχτούνε, τον αποπάρουν κι εδώ.

Έβαλε μαστόρους κι έφκιαξε το 'να δωμάτιο, έφκιαξε δίπλα το μαγειριό του, ταχτοποίησε με μεράκι* τα γερμανικά κουζινικά που 'χε φέρει, έφκιαξε μπροστά την αυλή την πλακόστρωτη, την περγολιά* της. Έφκιαξε και λίγο το φράχτη –πήγε κι έφκιαξε και τους τάφους των γονιών του στο νεκροταφείο– τα τέλειωσε όλα σωστά, νοικοκυρεμένα. Οι άλλοι θα φεύγαν ως το φθινόπωρο, αυτός δεν έφευγε, ερχόταν. Κατέβηκε για λίγες μέρες στα Γιάννινα, κανόνισε την επιταγή για τη σύνταξή του, να του τη στέλνουνε στο χωριό, έβαλε τα λεφτά του στην τράπεζα, τέλειωσε μ' αυτά, γύρισε πίσω.

Καιρός ήτανε πια να περπατήσει και λίγο τον τόπο του. Πήρε το δισάκι* του ένα πρωί – να κατέβαινε ως κάτω στη ρεματιά, να 'μπαινε λίγο στο δάσος. Κατέβηκε. Μικρά «πριόνια» δουλεύουν και τώρα στην άκρη του δάσους. Έκατσε λίγο – την είδε την τυράγνια των ανθρώπων, των μουλαριών, να κουβαλούν ως τα φορτηγά τούς μεγάλους κομμένους κορμούς. Πιο γνώριμος του φάνηκε ο κόσμος αυτός, πιο δικός του. Τράβηξε ύστερα λίγο πιο πέρα, έκοψε αριστερά, μπήκε στο μεγάλο δάσος. Πήρε το παλιό μονοπάτι των τσομπαναραίων, των ξυλοκόπων, των παλιών ληστάρων που τραβάει για την κορφή. Ανάσανε βαθιά το βουνίσιο αγέρα, στάθηκε μια στιγμή και τ' άκουσε ζωντανό το βούισμα εκείνο των δέντρων – που μακρινό τον ακολουθούσε τότε στη Γερμανία. Έφτασε στο ξέφωτο που 'ξερε, κοντά στην κορφή –ένα μικρό λιβάδι– σκηνίτες εκείνα τα χρόνια τα φέρναν εδώ και βοσκούσανε τα μικρά κοπάδια τους.

Γύρισε αργά στο χωριό με το ηλιοβασίλεμα –γραμμή για το σπίτι– κανέναν δεν ήθελε. Ήτανε μια μέρα καλή, κάτω στη ρεματιά, στη χαλικάρια, στα πριόνια, ψηλά στο βουνό. Τ' όνειρο του γυρισμού του δεν τον είχε γελάσει.

Literary movement: Modernism

THE RETURN (1913) by Ezra Pound

See, they return; ah, see the tentative
Movements, and the slow feet,
The trouble in the pace and the uncertain
Wavering!

See, they return, one by one,
With fear, as half-awakened;
As if the snow should hesitate
And murmur in the wind,
and half turn back;
These were the "Wing'd-with-Awe,"
Inviolable.

Gods of the Wingèd shoe!
With them the silver hounds,
sniffing the trace of air!

Haie! Haie!
These were the swift to harry;
These the keen-scented;
These were the souls of blood.

Slow on the leash,
pallid the leash-men!

Pre-reading questions:

1. Based on your knowledge so far, which ones do you consider the most important characteristics of Modernism in poetry and why?
2. Ezra Pound was a prominent literary figure, who advanced the modernist movement in English and American literature. More precisely, he belonged to the Imagist Movement. What do you expect from his poetry, then?

While-reading questions:

3. Why is the poem entitled 'The Return'? Why is this return noteworthy?
4. Which words in the first stanza show that this return is a difficult task?
5. The difficult task of the return is also expressed by words in the second stanza. Which are they?

«Η Ποίηση στην Νεοελληνική και στην Αγγλική Λογοτεχνία...»
Μια διαθεματική προσέγγιση της Λογοτεχνίας και των Αγγλικών μέσα από επιλεγμένα ποιήματα της νεοελληνικής και της αγγλικής λογοτεχνίας

6. Which contrast and even irony does the poet use in the second stanza, referring to those who return?
7. Which Gods does the poet refer to in the third stanza? Which words make you think so?
8. In the fourth stanza, the word “Haie!” is unusual, meaning different things within different contexts. It can refer to a hedge, a physical obstacle hurdle or fence of some kind. While Pound might have had this in mind, the word also acts as a simple exclamation. It could be used as a command for the dogs to stop, and obey their masters. Which words in this stanza prove that the dogs have changed just like their owners?
9. The fifth stanza summarizes the change in the dogs and their walkers, the Gods. Ezra Pound wrote this poem to talk about the nature of power. What is his argument about this topic?
10. Analyse the structure of the poem. How are the stanzas structured? How does it contribute to the modernist style of writing?

Post-reading activity:

As we have seen, ‘The Return’ is a sequence of images through which it transmits its hidden messages. Choose a Greek modernist poem typical of its use of images and find similarities and differences between ‘The Return’ and your selected poem.

Λογοτεχνικό ρεύμα: Υπερρεαλισμός

Το μήνυμα του νταντά¹ είχε σφραγίσει όλα τα μέλη του. Ένας καινούργιος κύκλος καλλιτεχνών συσπειρώνεται γύρω απ' τον Αντρέ Μπρετόν: Λουί Αραγκόν, Πωλ Ελύάρ, Φίλιπ Σουπώ, Πικάμπια, Πικάσσο κ.α. Πρόδρομοι του κινήματος θεωρούνται κύρια ο Ζαρρύ, ο Ρεμπώ, ο Λωτρεαμόν. Οι υπερρεαλιστές θέλησαν, μέσα από το δρόμο που άνοιγε ο Φρόνυτ, να οδηγηθούν στην εξέταση και ανάλυση του ασυνείδητου, των παραισθήσεων και των ονείρων. Παράλληλα τους συνεπαίρνει ένας τρελός ενθουσιασμός για την αυτόματη γραφή. Η επίσημη ίδρυση της ομάδας τοποθετείται στα 1924 και ηγετική μορφή υπήρξε ο Μπρετόν, που συνέταξε και τα «Μανιφέστα του Σουρρεαλισμού». Ο ίδιος θα ορίσει τον υπερρεαλισμό: «καθαρός, ψυχικός αυτοματισμός που χρησιμοποιείται για να εκφραστεί προφορικά ή γραπτά ή με οποιοδήποτε άλλο τρόπο η πραγματική λειτουργία της σκέψης. Υπαγόρευση της σκέψης έξω από κάθε έλεγχο της λογικής και πέρα από κάθε αισθητική ή ηθική μέριμνα». Ο υπερρεαλισμός δε μένει μόνο λογοτεχνικό κίνημα. Γίνεται στάση ζωής αντίθετη προς τη θρησκεία, την ηθική, την οικογένεια, την εργασία. Το σημαντικό γίνεται γι' αυτούς ασήμαντο και συγκινούνται από τα πιο απίθανα κι ευτελή πράγματα. Θέλουν να φτιάξουν έναν καινούργιο κόσμο, που να θυμίζει τα παιδικά χρόνια. Οι υπερρεαλιστές σπάνια εγκρίνουν τα ατομικά έργα, αντίθετα προωθούν τις συλλογικές εργασίες. Η προκλητική τους στάση δημιουργεί πολλά επεισόδια. Πολιτικά θα οδηγηθούν προς τον κομμουνισμό, αλλά δε θα προσχωρήσουν σ' αυτόν (τουλάχιστον όλοι και στην αρχή). Η αδιαλλαξία του Μπρετόν στο θέμα αυτό θα αναγκάσει πέντε βασικά στελέχη της ομάδας να αποχωρήσουν (ανάμεσα τους ο Αραγκόν κι ο Ελύάρ). Στο μεταξύ νέα άτομα μπαίνουν στην ομάδα: Λουί Μπουνιουέλ, Σαλβαντόρ Νταλί, Ρενέ Σαρ κ.α. Στα 1938 γίνεται η «Διεθνής Σουρρεαλιστική Έκθεση» στο Παρίσι, που υπήρξε πραγματικό σκάνδαλο. Η εξάπλωση του κινήματος είναι μεγάλη. Ο πόλεμος όμως θα του επιφέρει καίριο πλήγμα. Οι περισσότεροι στρατεύονται. Οι προσπάθειες για αναζωπύρωση του κινήματος δεν θα φέρουν αποτέλεσμα. Αλλά ο υπερρεαλισμός είχε ήδη χαράξει βαθιά όλη την Ευρωπαϊκή λογοτεχνία και τα ίχνη του φαίνονται μέχρι τις μέρες μας. Στην Ελλάδα ο υπερρεαλισμός θα φτάσει με καθυστέρηση. Οι κριτικοί αντιμετωπίζουν αρνητικά το κίνημα, κύρια για το μυστικιστικό του χαρακτήρα. Πρώτο δείγμα υπερρεαλιστικής γραφής θεωρείται η συλλογή του Θ.Ντόρρου: «Στου Γλιτωμού το Χάζι» (Παρίσι 1930) και εκείνη του Νικ.Ράντου «Ποιήματα» (1933). Η «Υψικάμινος» (1935) του Α.Εμπερικού καθορίζει τον ελληνικό υπερρεαλισμό.

Ο Α. Εμπερικός μαζί με τον Ν. Εγγονόπουλο είναι οι δυο γνήσιοι εκφραστές του κινήματος στην Ελλάδα, ενώ τα κηρύγματά τους επηρέασαν κι πολλούς άλλους: Οδ. Ελύτη, Ν. Γκάτσο, Δ.Π. Παπαδίτσα, Εκτ. Κακναβάτο. Πρέπει να σημειωθεί πως στην Ελλάδα ο υπερρεαλισμός υπήρξε καθαρά λογοτεχνικό κίνημα.

Οπωσδήποτε η λογοτεχνία παρουσιάζει ένα πλήθος εναλλαγών και ποικιλομορφιών στην ιστορική πορεία της. Και όλα τούτα δεν εξαντλούνται βέβαια μέσα σε περιληπτικά σημειώματα γύρω από τα βασικότερα μόνο κινήματά της. Στην πραγματικότητα, πίσω από την αποστεωμένη παρουσίασή τους, κρύβεται η ελπίδα πως μπορούν να ξυπνήσουν, έστω κι έτσι, ένα ενδιαφέρον για μια πληρέστερη ενημέρωση, για μια άδολη προσέγγιση στη λογοτεχνική γραφή, που θεσμοθετεί τους ορίζοντες του ανθρώπινου πολιτισμού και το όριο των δυνατοτήτων του.

Στη **μορφή** ο υπερρεαλισμός στηρίζεται στο σύστημα της αυτόματης γραφής. Ο ποιητής δηλαδή καταγράφει όσες παραστάσεις του έρχονται μόνες τους στο νου σε κάποια συγκεκριμένη στιγμή,

¹ Ντανταϊσμός: λογοτεχνικό ρεύμα που προωθεί την καθιέρωση του παράλογου, της μη τέχνης. Γεννήθηκε στη Ζυρίχη το 1916 από το Ρουμάνο ποιητή Tristan Tzara.

«Η Ποίηση στην Νεοελληνική και στην Αγγλική Λογοτεχνία...»
Μια διαθεματική προσέγγιση της Λογοτεχνίας και των Αγγλικών μέσα από επιλεγμένα ποιήματα
της νεοελληνικής και της αγγλικής λογοτεχνίας

χωρίς καμιά σύνδεση μεταξύ τους: εικόνες και γεγονότα χωρίς καμία λογική συνάφεια, αλλά με μεγάλη ζωντάνια – όπως ακριβώς μας έρχονται στα πιο παράξενα όνειρα μας.

Λογοτεχνικό ρεύμα: Υπερρεαλισμός

ΜΕ ΤΟΝ ΤΡΟΠΟ ΤΟΥ Γ.Σ. (1936) του Γιώργου Σεφέρη

Ιδιαίτερα γνωστό από τον εναρκτήριο στίχο του, το ποίημα αυτό παρουσιάζεται από τον τίτλο του ως «μίμηση ύφους» (*a la maniere de*), με τη διαφορά ότι ο ποιητής εμφανίζεται να μιμείται τον εαυτό του, καθώς τα αρχικά παραπέμπουν στο όνομά του. Το ποίημα αναπτύσσεται με τη μορφή περιδιάβασης σε τουριστικούς και αρχαιολογικούς τόπους της μεσοπολεμικής Ελλάδας και εστιάζεται στα αισθήματα αλλοτρίωσης, απραξίας και στασιμότητας, που αποδίδουν τη σχέση των ανθρώπων με τον τόπο, το παρελθόν, τους γύρω τους αλλά και τον εαυτό τους.

Όπου και να ταξιδέψω η Ελλάδα με πληγώνει.
Στο Πήλιο μέσα στις καστανιές το πουκάμισο του Κενταύρου
γλιστρούσε μέσα στα φύλλα για να τυλιχτεί στο κορμί μου
καθώς ανέβαινα την ανηφόρα κι η θάλασσα μ' ακολουθούσε
ανεβαίνοντας κι αυτή σαν τον υδράργυρο θερμομέτρου
ώσπου να βρούμε τα νερά του βουνού.
Στη Σαντορίνη αγγίζοντας νησιά που βουλιάζαν
ακούγοντας να παίζει ένα σουραύλι* κάπου στις αλαφρόπετρες
μου κάρφωσε το χέρι στην κουπαστή
μια σαΐτα τιναγμένη ξαφνικά
από τα πέρατα μιας νιότης βασιλεμένης*.
Στις Μυκήνες σήκωσα τις μεγάλες πέτρες και τους θησαυρούς των Ατρείδων
και πλάγιασα μαζί τους στο ξενοδοχείο της «Ωραίας Ελένης του Μενελάου»·
χάθηκαν μόνο την αυγή που λάλησε η Κασσάντρα
μ' έναν κόκορα κρεμασμένο στο μαύρο λαιμό της.
Στις Σπέτσες στον Πόρο και στη Μύκονο
με χτίκιασαν* οι βαρκαρόλες*.
Τι θέλουν όλοι αυτοί που λένε
πως βρίσκονται στην Αθήνα ή στον Πειραιά;
Ο ένας έρχεται από τη Σαλαμίνα και ρωτάει τον άλλο μήπως «έρχεται εξ Ομονοίας»
«Όχι έρχομαι εκ Συντάγματος» απαντά κι είν' ευχαριστημένος
«βρήκα το Γιάννη και με κέρασε ένα παγωτό».
Στο μεταξύ η Ελλάδα ταξιδεύει
δεν ξέρουμε τίποτε δεν ξέρουμε πως είμαστε ξέμπαρκοι* όλοι εμείς
δεν ξέρουμε την πίκρα του λιμανιού σαν ταξιδεύουν όλα τα καράβια·
περιγελάμε εκείνους που τη νιώθουν.

Παράξενος κόσμος που λέει πως βρίσκεται στην Αττική και δε βρίσκεται πουθενά·
αγοράζουν κουφέτα για να παντρευτούνε
κρατούν «σωσίτριχα»* φωτογραφίζονται
ο άνθρωπος που είδα σήμερα καθισμένος σ' ένα φόντο με πιτσούνια και με λουλούδια
δέχονταν το χέρι του γερο-φωτογράφου να του στρώνει τις ρυτίδες

«Η Ποίηση στην Νεοελληνική και στην Αγγλική Λογοτεχνία...»
Μια διαθεματική προσέγγιση της Λογοτεχνίας και των Αγγλικών μέσα από επιλεγμένα ποιήματα
της νεοελληνικής και της αγγλικής λογοτεχνίας

που είχαν αφήσει στο πρόσωπό του
όλα τα πετεινά τ' ουρανού.

Στο μεταξύ η Ελλάδα ταξιδεύει ολοένα ταξιδεύει
κι αν «ορώμεν ανθούν πέλαγος Αιγαίον νεκρούς»*
είναι εκείνοι που θέλησαν να πιάσουν το μεγάλο καράβι με το κολύμπι
εκείνοι που βαρέθηκαν να περιμένουν τα καράβια που δεν μπορούν να κινήσουν
την ΕΛΣΗ τη ΣΑΜΟΘΡΑΚΗ τον ΑΜΒΡΑΚΙΚΟ.

Σφυρίζουν τα καράβια τώρα που βραδιάζει στον Πειραιά
σφυρίζουν ολοένα σφυρίζουν μα δεν κουνιέται κανένας αργάτης*
καμιά αλυσίδα δεν έλαμψε βρεμένη στο στερνό φως που βασιλεύει
ο καπετάνιος μένει μαρμαρωμένος μες στ' άσπρα και στα χρυσά.

Όπου και να ταξιδέψω η Ελλάδα με πληγώνει·
παραπετάσματα βουνών αρχιπέλαγα γυμνοί γρανίτες...
Το καράβι που ταξιδεύει το λένε ΑΓ ΩΝΙΑ 937.

Α/π Αυλίσ, περιμένοντας να ξεκινήσει.
Καλοκαίρι 1936

Γ. Σεφέρης, *Ποιήματα*, Ίκαρος

***σουραύλι**: φλογέρα ***βασιλεμένη**: περασμένη ***χτίκιασαν**: ταλαιπώρησαν, βασάνισαν
***βαρκαρόλες**: τραγούδια που συνηθίζουν οι βενετσιάνοι γονδολιέρηδες ***ξέμπαρκοι**: ναυτικοί
που δεν έχουν μπαρκάρι, άνεργοι ***σωσίτριχα**: φάρμακα για την τριχόπτωση
***ορώμεν...νεκρούς**: βλέπουμε ν' ανθίζει νεκρούς το Αιγαίο ***αργάτης**: βαρούλκο που ανεκκύει ή
ποντίζει την άγκυρα

Το ιστορικό πλαίσιο του ποιήματος

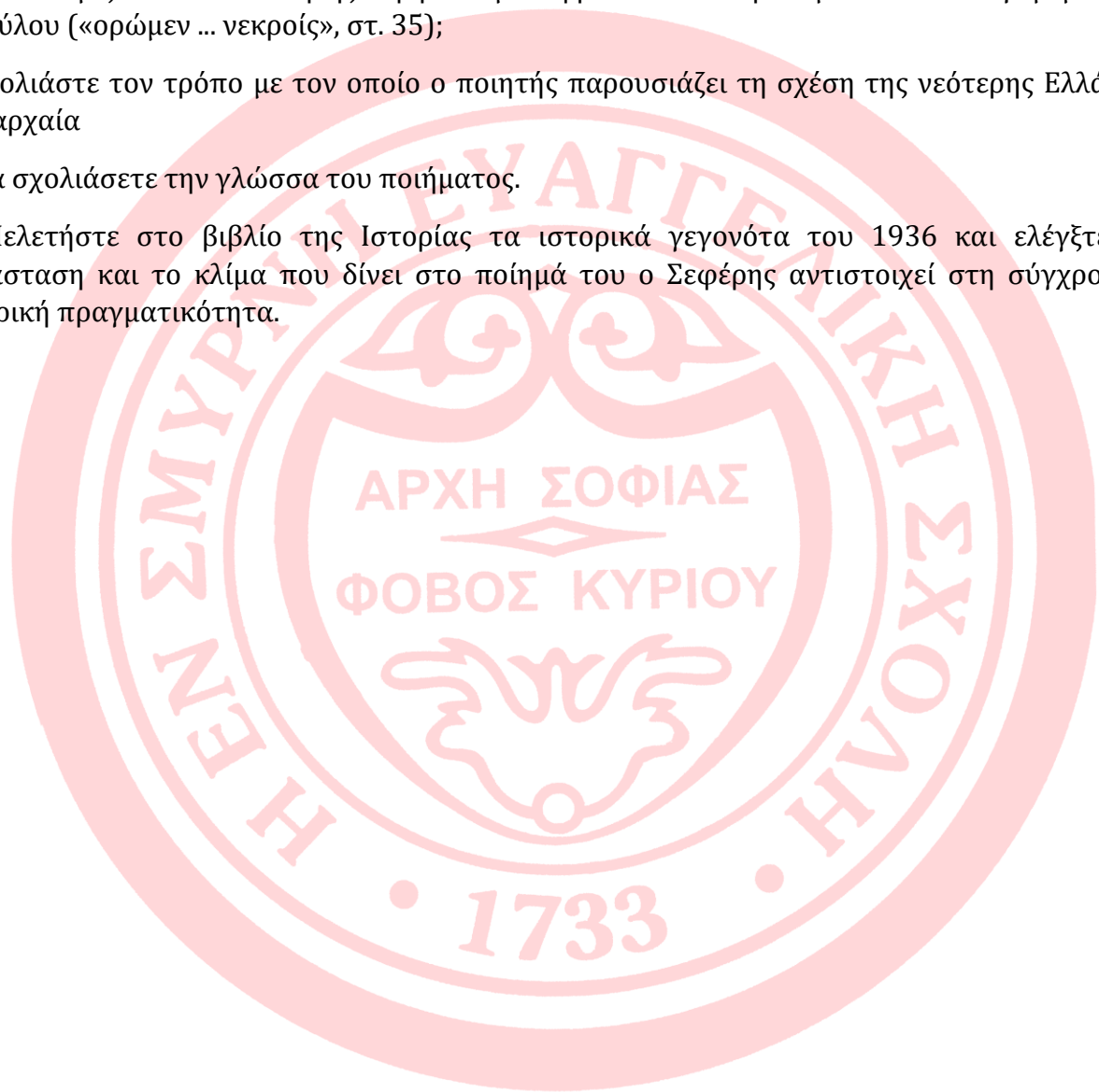
Το ποίημα γράφτηκε το καλοκαίρι του 1936, λίγο πριν τη δικτατορία του Ι.Μεταξά. Ένα χρόνο πριν η κατάσταση πολιτικού χάους που επικρατεί συντελεί στην παλινόρθωση της μοναρχίας και στην επαναφορά του Γεωργίου Β. Υπάρχει πολιτική αστάθεια και κοινωνική αναταραχή με απεργίες και συλλαλητήρια. Τον Αύγουστο του 1936, ο Μεταξάς με πρόσχημα τις επικείμενες αναταραχές κατέλυσε το σύνταγμα και κήρυξε τη δικτατορία.

Θεματικά κέντρα

- Η διάσταση ανάμεσα στο μυθολογικό παρελθόν και στο ταπεινό παρόν της σύγχρονης Ελλάδας.
- Η συλλογική αδράνεια.
- Ιστορικός και κοινωνικός προβληματισμός του ποιητή.

Δραστηριότητες

1. Σε ποιες περιοχές της Ελλάδας αναφέρεται ο ομιλητής του ποιήματος; Γιατί επιλέγει ειδικά αυτές;
2. Τι νομίζετε ότι φανερώνουν οι φράσεις «έρχεται εξ Ομοιοίας» και «έρχομαι εκ Συντάγματος» για τους ομιλητές τους;
3. Γιατί νομίζετε ότι ο ποιητής αφήνει αμετάφραστο το παράθεμα από τον Αγαμέμνονα του Αισχύλου («ορώμεν ... νεκροίς», στ. 35);
4. Σχολιάστε τον τρόπο με τον οποίο ο ποιητής παρουσιάζει τη σχέση της νεότερης Ελλάδας με την αρχαία
5. Να σχολιάσετε την γλώσσα του ποιήματος.
6. Μελετήστε στο βιβλίο της Ιστορίας τα ιστορικά γεγονότα του 1936 και ελέγξτε αν η κατάσταση και το κλίμα που δίνει στο ποίημά του ο Σεφέρης αντιστοιχεί στη σύγχρονή του ιστορική πραγματικότητα.

Literary movement: Surrealism

THE VERY IMAGE – TO RENE MAGRITTE (1935) by David Gascoyne

An image of my grandmother
her head appearing upside-down upon a cloud
the cloud transfixed on the steeple
of a deserted railway-station
far away

An image of an aqueduct
with a dead crow hanging from the first arch
a modern-style chair from the second
a fir-tree lodged in the third
and the whole scene sprinkled with snow

An image of a piano-tuner
with a basket of prawns on his shoulder
and a firescreen under his arm
his moustache made of clay-clotted twigs
and his cheeks daubed with wine

An image of an aeroplane
the propellor is rashers of bacon
the wings are of reinforced lard
the tail is made of paper-clips
the pilot is a wasp

An image of the painter
with his left hand in a bucket
and his right hand stroking a cat
as he lies in bed
with a stone beneath his head

And all these images
and many others
are arranged like waxworks
in model bird-cages
about six inches high.

Pre-reading questions:

1. David Gascoyne was one of the few English Surrealist poets. How does this explain the title of his poem?

«Η Ποίηση στην Νεοελληνική και στην Αγγλική Λογοτεχνία....»
Μια διαθεματική προσέγγιση της Λογοτεχνίας και των Αγγλικών μέσα από επιλεγμένα ποιήματα της νεοελληνικής και της αγγλικής λογοτεχνίας

2. During Gascoyne's stay in Paris before the Second World War, he belonged to a circle of Surrealists of all fields, especially writers and painters. Taking this into consideration along with his poem title, how do you expect his poetry to have been influenced?

While-reading questions:

3. Often depicting ordinary objects in an unusual context, Magritte's work is known for challenging observers' preconditioned perceptions of reality. How is Magritte's technique reflected on Gascoyne's poem?

4. Each stanza of the poem presents a different image. How do you think they are all connected?

5. Magritte's painting depicts familiar objects in bizarre or enigmatic situations. The same applies to Gascoyne's work here. Which, do you think, is the purpose of the poet?

6. What is the connection between Magritte's and Gascoyne's juxtaposition of images?

7. Aestheticism is an intellectual and art movement focusing on the aesthetic values more than on social-political themes for literature and arts. So, aesthetic art creations focused more on being beautiful rather than having a deeper meaning — "art for art's sake". Critics find that this poem of Gascoyne carries elements of aestheticism. Can you explain why?

8. Analyse the structure of the poem.

Post-reading activity:

Compare Gascoyne's poem 'The Very Image – To Rene Magritte' with Ritsos' poem 'Women' (Γυναίκες) in the way they use images. What do they have in common and in what way are they different?

Γιάννης Ρίτσος

Γυναίκες

[Ενότητα Παρενθέσεις (1946-1947)]

Είναι πολύ μακρινές οι γυναίκες. Τα σεντόνια τους μυρίζουν καληνύχτα.
Ακουμπάνε το ψωμί στο τραπέζι για να μη νιώσουμε πως λείπουν.
Τότε καταλαβαίνουμε πως φταίξαμε. Σηκωνόμαστε απ' την καρέκλα και λέμε:
«Κουράστηκες πολύ σήμερα», ή «άσε, θ' ανάψω εγώ τη λάμπα».

Όταν ανάβουμε το σπίρτο, εκείνη στρέφει αργά πηγαίνοντας
με μιαν ανεξήγητη προσήλωση προς την κουζίνα. Η πλάτη της
είναι ένα πικραμένο βουναλάκι φορτωμένο με πολλούς νεκρούς –
τους νεκρούς της φαμίλιας, τους δικούς της νεκρούς και τον δικό σου.

**«Η Ποίηση στην Νεοελληνική και στην Αγγλική Λογοτεχνία...»
Μια διαθεματική προσέγγιση της Λογοτεχνίας και των Αγγλικών μέσα από επιλεγμένα ποιήματα
της νεοελληνικής και της αγγλικής λογοτεχνίας**

Ακούς το βήμα της να τρίζει στα παλιά σανίδια
ακούς τα πιάτα να κλαίνε στην πιατοθήκη κι ύστερα ακούγεται
το τρένο που παίρνει τους φαντάρους για το μέτωπο.

Από τη συγκεντρωτική έκδοση Γιάννης Ρίτσος: Ποιήματα | τόμος Β' (1961)

